

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ 2017

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2017. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2017. године

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију слиједи приступ извјештавања регулаторних тијела у Европској унији и захтјеве Енергетске заједнице, са прилагођавањима која изражавају специфичности регулаторног оквира у Босни и Херцеговини.

Садржај

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	7
3.1	Правила и документа ДЕРК-а.....	7
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	10
3.3	Поступци лиценцирања.....	17
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката.....	19
3.5	Рјешавање спорова.....	22
3.6	Технички аспект рада електроенергетског система.....	23
3.7	Поступци одређивања тарифа.....	27
3.8	Тржиште електричне енергије.....	31
3.9	Енергетска статистика.....	41
3.10	Остале кључне активности.....	44
4.	АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА.....	49
4.1	Енергетска заједница.....	49
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRA.....	54
4.3	Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG.....	55
4.4	Савјет европских енергетских регулатора – CEER.....	56
4.5	Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER.....	57
5.	РЕВИЗИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ.....	59
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2018. ГОДИНИ.....	61
ПРИЛОЗИ		
А:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине.....	65
Б:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	67
Ц:	Билансне величине електроенергетског сектора Босне и Херцеговине.....	69
Д:	Електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	71
Е:	<i>Acquis</i> Енергетске заједнице.....	73
Ф:	Отворени спорови: Енергетска заједница – Босна и Херцеговина.....	75

1. УВОД

Протекла 2017. година била је година изазова у цијелом енергетском сектору, како на глобалном тако и на локалном нивоу. Специфични временски услови у регији окарактерисани лошом хидрологијом у још једној години у низу, ниске температуре почетком године и пораст потрошње, узроковали су значајно повећање велепродајних цијена електричне енергије. Нови изазови отварају и нове могућности на тржишту, које сваким даном постаје динамичније. Присутна динамика, поред неопходне доступности извора енергије и њихове економске ефикасности, показује важност флексибилности у свим сферама електроенергетског сектора.

Босна и Херцеговина (БиХ) је у 2017. години направила значајне кораке на путу ка интеграцији у Европску унију. Одговори на *Упитник Европске комисије за припрему мишљења о Захтјеву за чланство БиХ у ЕУ*, који су израђени за поглавља *Енергија, Трансевропске мреже и Заштита потрошача и здравља*, ће омогућити детаљно идентификовати неопходних даљњих активности у примјени енергетске правне тековине Европске уније о интерном тржишту.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је током 2017. године наставила мисију регулатора у сектору, креирајући услове за слободну трговину и поуздано снабдијевање електричном енергијом, уз континуисани надзор лиценцираних субјеката. Заједно са регулаторима из регије, ДЕРК је учествовао у реализацији конкретних мјера за развој регионалног тржишта електричне енергије и његову интеграцију са тржиштем ЕУ.

Тржишни принципи у сегменту помоћних услуга и балансирања електроенергетског система су потпуно заживјели у БиХ и служе као примјер успјешног модела у југоисточној Европи. Велепродајно тржиште, мада и даље није институционализовано, показује импресиван обим трговине. На малопродајном тржишту купци који су промијенили снабдијевача набили су 15,85 % укупне крајње потрошње. Поред тога, десетине хиљада купаца промијенило је услове снабдијевања промјеном уговора са својим ранијим традиционалним снабдијевачима, чиме су на отвореном тржишту изабрали понуду за снабдијевање која им најбоље одговара.

Електроенергетски систем БиХ је у току 2017. године радио стабилно и без већих проблема, и поред изразито неповољних временских и хидролошких прилика. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета.

У рад су пуштене нове трафостанице ТС 110/х киловолти (kV) Читлук 2, Градишка 2, Шипово и Тузла 3, са реконструисаним или новим прикључним далеководима. Такође, у трафостаници Билећа је завршена реконструкција високонапонског и средњенапонског постројења и уградња новог трансформатора, у трафостаницама Сарајево 15, Мостар 1 и Нови Град

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

реконструкција и уградња нових трансформатора, док су у трафостаницама Бихаћ, Нова Топола, Сарајево 10 и Мостар 6 уграђени нови трансформатори. Извршени су сви радови за прикључење вјетроелектране Месиховина инсталисане снаге 50,6 MW, чије се пуштање у рад очекује у марту 2018. године.

Након што је у Босни и Херцеговини 2016. године остварена рекордна производња, током 2017. године укупно је произведено 15.151 гигаватсати (GWh) електричне енергије, што је 1.358 GWh, односно 8,2 % мање у односу на претходну годину. Највећи утицај на смањење производње имала је изразито лоша хидролошка ситуација, са минималним нивоом падавина и дотока, која се надовезала на претходне двије хидролошки неповољне године. У хидроелектранама је произведено 3.831 GWh, што је чак 29,9 % мање него у претходној години и најмања је забиљежена величина у периоду дужем од 20 година. С друге стране, производња у термоелектранама биљежи нови рекорд, достижући износ од 10.918 GWh који је 2,9 % виши него претходне године. Производња у мањим обновљивим изворима (мале хидроелектране, вјетро, соларне и електране на биогорива) износила је 380,2 GWh, док је у електранама индустријских произвођача произведено 21,3 GWh.

Укупна потрошња електричне енергије износила је рекордних 13.366 GWh, остварујући раст од 3,9 %. Овом повећању допринијела су 202 пумпна циклуса ПХЕ Чапљина, током којих је електрана из преносног система преузела 266 GWh и произвела 197 GWh. Адекватним коришћењем техничких капацитета који омогућавају куповину јефтине ноћне енергије и продају скупље вршне енергије, и у врло неповољним хидролошким условима ПХЕ Чапљина остварила је значајне економске резултате. Потрошња купаца прикључених на преносни систем повећана је 3,8 % и износила је 2.562 GWh. И дистрибутивна потрошња забиљежила је раст, износила је 10.179 GWh или 1,9 % више него претходне године.

Максимално оптерећење електроенергетског система у 2017. години од 2.189 MW забиљежено је 11. јануара 2017. године у осамнаестом сату, што је мање од историјског максимума од 2.207 MW из истог сата 31. децембра 2014. године.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 17.995,5 GWh, што је 5,6 % мање него у 2016. години. Преносни губици износили су 341,5 GWh, односно 1,90 % од укупне енергије у преносном систему. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.005,9 GWh или 9,88 % у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у историји електроенергетског сектора БиХ.

У 2017. години извезено је 5.161 GWh, што је 2,4 % мање него у претходној години, док је увоз електричне енергије износио 3.322 GWh, са порастом од чак 117,9% у односу на претходну годину. Регистриовани транзит електричне енергије преко преносног система БиХ је износио 3.275 GWh, што је повећање од 404 GWh или 14,1 % у односу на 2016. годину.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Суад Зељковић, са мандатом од пет година (од 11. јуна 2016. године), и
- Никола Пејић, са другим мандатом од пет година (од 11. јуна 2016. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Милорад Тушевљак, са мандатом од пет година (од 10. августа 2011. године).

Уочљиво је да је истекао први петогодишњи мандат члану Комисије из Републике Српске. Имајући у виду да је *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ* дефинисано да Комисија ради у пуном саставу и да одлуке доноси консензусом, а сlijедом досадашње праксе, Милорад Тушевљак обавља функцију члана Комисије до завршетка процедуре за именовање члана Комисије из Републике Српске у новом мандату.¹

Од успоставе Државне регулаторне комисије за електричну енергију њени чланови се на равноправном основу ротирају на функцији председавајућег сваке године. Ову функцију до 30. јуна 2017. године је обављао Суад Зељковић. Никола Пејић актуелни је председавајући Комисије до 30. јуна 2018. године.

ДЕРК је Законом успостављен као независна и непрофитна институција Босне и Херцеговине, уз обавезу дјеловања у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности. Наведени принципи уграђени су у сва акта ДЕРК-а и спроводе се у свим поступцима. Такав начин рада уважава међународне примјере добре праксе и у највећој могућој мјери је усаглашен са *Смјерницама Секретаријата Енергетске заједнице о независности националних регулаторних тијела* из јануара 2015. године. Уграђена у правила и перманентно практично примјењивана независност Државне регулаторне комисије за електричну енергију показује се и доказује у свим сферама, укључујући политичку, правну, социолошку и финансијску димензију.

Трећи енергетски пакет Европске уније посебно наглашава корелацију регулаторне независности и спровођења реформи, те уводи повећана овлашћења и појачава независност регула-

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора члана Комисије из Републике Српске налази се у процедури у Савјету министара БиХ. Претходно је Влада Републике Српске утврдила свој приједлог који је потврдила Народна скупштина Републике Српске. Савјет министара Босне и Херцеговине предлаже именовање члана Комисије Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

тора, нарочито у надзору тржишта и санкционисању нетржишног дјеловања.

У складу са Законом, основне одредбе о надлежности, организацији и начину рада, финансирању, транспарентности рада и заштити повјерљивих информација регулише *Статут Државне регулаторне комисије за електричну енергију*, донесен 2003. године, непосредно по оснивању ДЕРК-а, уз измјене из 2004. и 2009. године. У децембру 2017. године донесена је *Одлука о измјени Статута* којом се децидирано прописује искључива организациона и протоколарна функција предсједавајућег Комисије, без икаквих додатних овлашћења у представљању, заступању или доношењу одлука ДЕРК-а у односу на друга два члана Комисије. Консеквентно томе се избјегава прекомјерни формализам даљње пријаве измјене података у статистичким, порезним и другим регистрима.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију организован је у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове,
- Сектор за финансијско-административне послове.

У функцији ефикаснијег обављања послова у ДЕРК-у се по потреби успостављају тематски радни тимови, у чијем раду учествују запосленици из различитих сектора.

Коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета ДЕРК прати захтјеве регулаторне праксе. Нова знања стичу се на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (енг. *distance e-learning*), које је постало доминантно у пракси Комисије. Систематичност обуке ради континуисаног усклађивања знања, вјештина и праксе са потребама и очекивањима институције остварује се и кроз стручне радионице Секретаријата Енергетске заједнице, образовне програме Регионалне асоцијације енергетских регулатора, те семинаре Дирекције за европске интеграције, који су у функцији приступања и интеграције БиХ у Европску унију.

Посебан допринос стручном усавршавању у 2017. години дали су Америчка агенција за међународни развој (USAID) кроз пројект *Инвестирање у сектор енергије (EIA)* и Њемачко друштво за међународну сарадњу (GIZ) кроз пројект *Подстицање обновљивих извора енергије у БиХ*, у оквиру којих је организовано више едукационих радионица различитог тематског садржаја.

ДЕРК ће и даље бити посвећен обезбјеђењу континуисаног професионализма особља кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме.

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2016. години разматран је на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Извјештај је усвојен

- *на 45. сједници Представничког дома одржаној 10. маја 2017. године, и*
- *на 29. сједници Дома народа одржаној 29. маја 2017. године.*

Оправданост оваквог одређења потврђује и информациона, комуникациона и презентациона компетенција већег броја појединаца да своја знања и искуства успјешно излажу на домаћим и међународним струковним скуповима.

Поред стручног усавршавања својих запосленика, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је на адекватан начин информисала и преносила искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовала је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у регији. ДЕРК је, такође, пружао квалитетне стручне информације о енергетском сектору и његовој реформи, не само специјалистима из сектора него и широј јавности, уз посебно организовану едукацију представника средстава јавног информисања.

У раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију настају велике количине разноврсне документације. Број докумената и информација је у сталном порасту. Чување, вредновање, излучивање и заштиту регистратурске грађе ДЕРК као њен стваралац организује под стручним надзором Архива Босне и Херцеговине. Оваква сарадња омогућава да се ови процеси одвијају по струковним принципима, знањима и препорукама и кроз међусобно упознавање двију институција.

У извјештајном периоду ДЕРК је искористио могућност да у свом раду примијени савремени начин организације канцеларијског пословања, те је, уз поштовање прописаних стандарда и правила Савјета министара БиХ, отпочео са вођењем електронског протокола. Поред ефикасног уноса и претраживања, као и похрањивања великог броја докумената у дигиталном облику, уведени систем је створио претпоставке за савремено управљање пословним процесима, као и за интеграцију са другим пословним системима. При томе се водило рачуна о доброј пракси коју у извјештајима о ревизији учинка препоручује Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2017. године ДЕРК је одржао 13 редовних сједница, 26 интерних састанака и организовала осам јавних расправа, од чега је седам имало општи, а једна формални карактер.

У извјештајном периоду, на транспарентан начин и уз вођење адекватних јавних расправа, у којима су поред субјеката из електроенергетског сектора своје коментаре могли давати и заинтересовани чланови јавности, Комисија је спроводила активности на усвајању и одобравању низа докумената, одређивању тарифа, издавању лиценци, и реализовала друге активности од којих су најзначајније груписане у подручја наведена у наставку.

Отвореност према јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности је основна оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела која дјелују у енергетском сектору Босне и Херцеговине.

3.1 Правила и документа ДЕРК-а

Правила о помоћним и системским услугама и балансирању електроенергетског система БиХ

Током протеклих неколико година, свјестан важности помоћних услуга и балансирања (уравнотежења) електроенергетског система, ДЕРК је у сарадњи са Независним оператором система у БиХ и другим електропривредним компанијама, спровео низ активности којима је установљен нови начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система Босне и Херцеговине.

Концепт помоћних услуга за балансирање електроенергетског система Босне и Херцеговине, утврђен у марту 2014. године, дефинисао је основна рјешења, илустровао значајан број процедура које је требало израдити, те стратешки трасирао даље правце употпуњавања постојећег регулаторног оквира пружања помоћних услуга за балансирање електроенергетског система.

Бројне активности ДЕРК-а и НОС-а БиХ, детаљно описане у претходним извјештајима о раду регулаторне комисије, резултирале су скупом правила и одлука којим су тржишни принципи од 1. јануара 2016. године уведени у раније потпуно регулисани начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ. Тиме је повећана сврховитост отвореног veleпродајног и малопродајног тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини (видјети дио 3.8).

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акти из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други документ, ДЕРК организује општу јавну расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка јавна расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална јавна расправа. Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

Током 2016. и 2017. године, балансно тржиште електричне енергије у Босни и Херцеговини је успјешно функционисало и примјер је успјешног модела у југоисточној Европи. Ипак, уважавајући рану фазу примјене и динамичност природе овог тржишта, ДЕРК је и током 2017. године континуисано пажљиво пратио његово функционисање и по потреби мијењао акта која уређују његово дјеловање.

У јуну 2017. године, у циљу уравнотеженог односа прихода по основу тарифе за системску услугу и расхода по основу плаћања за набавку помоћних услуга, те прихода и расхода по основу енергије регулације и одступања балансно одговорних страна, ДЕРК је тарифу за системску услугу смањио са 0,3761 фенинга/kWh на вриједност 0,3187 фенинга/kWh, уз почетак примјене од 1. јула 2017. године.

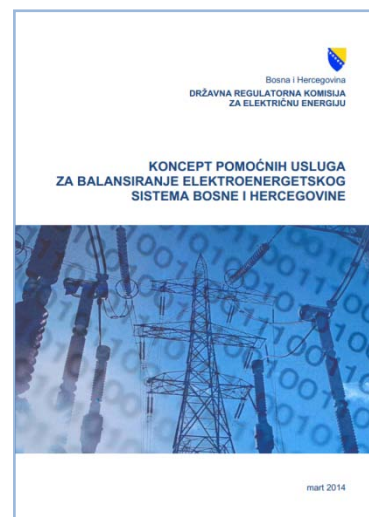
Септембра 2017. године, у циљу даљњег унапређења рада балансног тржишта, те отклањања уочених неуравнотежености у погледу одређених финансијских величина и њихових тенденција током практичне примјене, донијета је нова *Одлука о одређивању коефицијената и граничних цијена за помоћне услуге*.

Том приликом посебна пажња посвећена је нормирању граничне цијене за пружање капацитета у секундарној регулацији. Током 2016. године просјечан ниво пружања секундарне резерве износио је 68,4 %, а у првих седам мјесеци 2017. године 66,5 %, што је знатно више него у времену прије увођења новог Концепта балансирања електроенергетског система, али још увијек недовољно с обзиром на значај пружања ове услуге у потребном обиму. Посебно је био изражен дефицит пружања ове услуге у невршном периоду (од 0 до 6 сати) у коме се константно биљежи одступање регулационог подручја БиХ у смјеру суфицита, испоруком енергије у Контролни блок СХБ (Словенија – Хрватска – Босна и Херцеговина). Ради стимулације пружаоца, извршено је повећање цијене за услугу обезбјеђења капацитета у секундарној регулацији за 3,2 %.

Такође, у циљу поједностављења обрачуна помоћних и системске услуге, цијене капацитета у секундарној и терцијарној регулацији прилагођене су обрачуну на сатној основи и изражене у КМ/MW/h, умјесто раније коришћених мјерних јединица (КМ/kW/мјесечно).

У складу са одредбама *Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*, гранична цијена балансне енергије терцијарне регулације ‘нагоре’ одређена је у износу 414,70 КМ/MWh, што је једнако петерострукој вриједности референтне цијене електричне енергије на тржишту, која је у вријеме доношења Одлуке износила 82,94 КМ/MWh.

У 2017. години, Независном оператору система у Босни и Херцеговини омогућено је самостално доношење одлука о набавци недостајућих количина помоћних услуга на тржишту, без раније потребне посебне одлуке Државне регулаторне ко-

мисије за електричну енергију, чиме се практично убрзало доношење одлука и додатно поспјешило рад балансног тржишта.

Успјешним развојем балансног тржишта значајно је повећана понуда услуга, те су већ на годишњим тендерима које је крајем 2017. године организовао НОС БиХ, потребе за помоћним услугама у 2018. години у значајној мјери обезбјеђене (електрична енергија за покривање губитака у преносном систему, као и резервни капацитети за терцијарну регулацију ‘нагоре’ и ‘надоље’ у потпуности су обезбјеђени, док је секундарна регулација у вршном периоду обезбјеђена у количини од 99,3 %, а у невршном 72,6 %). Недостајуће количине резерви капацитета секундарне регулације ће бити набављене на мјесечној основи.

Правилник о прикључку

Правилник о прикључку прописује процедуре за прикључак нових објеката произвођача или купаца на преносну мрежу напонског нивоа 400, 220 и 110 kV, прикључак објеката на средњенапонски ниво 35, 20, 10 и 6 kV у трафостаницама 110/x kV Електропреноса БиХ, као и за постојеће објекте у случају повећања инсталисане снаге, доградње или реконструкције објекта. Правилником се уређују поступци издавања услова за прикључак корисника, израде елабората и издавања одобрења за прикључење, дефинишу основе уговорних односа између корисника преносне мреже и регулишу накнаде које корисници плаћају за прикључење. Актуелни Правилник, донесен је 2008. године, уз више измјена и допуна у протеклом периоду.

Подстакнут промјенама у сектору, ДЕРК је иницирао припрему нових правила о прикључењу. Користећи радни текст који је припремио Електропренос БиХ, ДЕРК је у 2016. години утврдио Нацрт новог правилника о прикључку који у основи задржава процедуре, институте и рјешења установљена правилима из 2008. године, али их и усклађује са практичним потребама, или их слиједом покренутих иницијатива употпуњава како би проширио простор за ефикаснију реализацију електроенергетских инфраструктурних пројеката за које је овај пропис од капиталног значаја.

У општој јавној расправи учествовали су представници више субјеката на које нови правилник може утицати, током које су у једном двосмјерном процесу помогли припрему иновираних текста Нацрта правилника. Спроведена расправа указала је на неопходност да се о појединим техничким питањима прибави мишљење стручне јавности, због чега је накнадно организована и техничка јавна расправа. Овакво одређење уважило је чињеницу паралелног одвијања поступка доношења новог Мрежног кодекса, препознавајући корист синхронизације активности између обрађивача оба акта како би нормирана рјешења била међусобно компатибилна.

Техничка јавна расправа на коју су позвани стручњаци из предметне области из надлежних министарстава, регулаторних комисија, Електропреноса БиХ, Независног оператора система у БиХ, оператора дистрибутивног система, те надлежних тијела из области обновљивих извора енергије одржана је крајем 2016. године.

Након тога, слиједом изложених дискусија и нових сазнања о овој проблематици, ДЕРК је у мају 2017. године утврдио иновирани текст Нацрта правилника о прикључку и о њему одржао општу јавну расправу у јуну 2017. године. Током љета 2017. године постало је јасно да ће правила и смјернице Европске уније за рад мрежа, у дијелу који се односи на прикључивање (видјети секцију 3.2 Извјештаја, дио *Тржишна и мрежна правила*), путем институција Енергетске заједнице у скоро вријеме постати правно обавезујућа и за Босну и Херцеговину, те је доношење новог Правилника о прикључку пролонгирано.

Због неодложне потребе једнозначног уређења проблематике прикључења, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је ипак почетком новембра 2017. године донијела *Правилник о измјенама и допунама Правилника о прикључку*, чиме су отклоњене одређене недоумице до којих је могло доћи након одобрења новог Мрежног кодекса у децембру 2016. године, а који између осталог додатно детерминише и процедуре прикључења на преносну мрежу.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Индикативни план развоја производње

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Сврха плана је да информише садашње и будуће кориснике електроенергетског система о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план се користи и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже* у Босни и Херцеговини, који се, обухваћајући и проблематику нових прекограничних водова, такође, израђује сваке године покривајући десетогодишњи период.

Основни циљ Индикативног плана развоја производње је анализа биланса снаге и енергије на преносној мрежи за наредних десет година. Израда овог документа је и у функцији испуњавања обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E).

Независни оператор система у БиХ, као и сви други оператори система удружени у ENTSO-E, има обавезу да да свој допринос у изради *Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година* (TYNDP) који се, у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 714/2009 о условима за приступ мрежи за прекограничну

размјену електричне енергије, припрема сваке друге године.² У том смислу, НОС БиХ има обавезу достављања планова развоја електроенергетског система Босне и Херцеговине базиране на потрошњи и производњи која укључује и нове изворе, те планираним појачањима интерне преносне мреже и интерконекција. Наведене активности претпостављају и подразумевају пуну координацију на регионалном нивоу, уз анализу могућих загушења на интерној мрежи и прекограничним водовима.

Прогноза потрошње електричне енергије за период од 2018. до 2027. године је израђена уз коришћење стеченог искуства у припреми ове врсте планова, уважавајући постојеће трендове као и процјене различитих међународних и домаћих институција. Поред наведеног, вриједан фактор при прогнозирању потрошње електричне енергије је кретање бруто друштвеног производа, при чему се користе подаци и процјене међународних финансијских институција.

За израду *Индикативног плана развоја производње за период 2018–2027. година* обезбијеђени су адекватни улазни подаци, мада поједини корисници преносног система не достављају податке према одредбама Мрежног кодекса, првенствено у домену потрошње. Такође, евидентно је да поједини инвеститори нереално процјењују годину уласка објекта у погон, у ком случају НОС БиХ врши своју процјену. У смислу информисања о динамици реализације прикључења нових производних објеката на преносну мрежу препозната је потреба значајнијег доприноса ентитетских ресорних министарстава и регулаторних комисија.

Јавна расправа о документу, одржана у априлу 2017. године, усредоточила се на прогнозу потрошње, нове производне капацитете и билансе снаге и енергије на преносној мрежи. Биланси снаге и енергије за наредних десет година упућују на потребу изградње нових производних капацитета.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у мају 2017. године донијела *Одлуку о одобрењу Индикативног плана развоја производње за период 2018–2027. година*, уз доношење Закључка којим су НОС БиХ и Електропренос БиХ обавезани да предузму одговарајуће стручне анализе и процјене у погледу обезбјеђења услова за повећање степена реализације пројеката интеграције неуправљивих извора енергије на преносну мрежу.

---

² TYNDP 2016, односно најновији *Европски план развоја преносне мреже за наредних десет година* ревидован је након јавних консултација и објављен 20. децембра 2016. године. У току су активности за израду наредног плана (TYNDP 2018), који се припрема заједно са планом развоја транспортне мреже за гас.

Дугорочни план развоја преносне мреже

Израдом Дугорочног плана омогућава се квалитетније испуњавање обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) у погледу доприноса изради Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година.

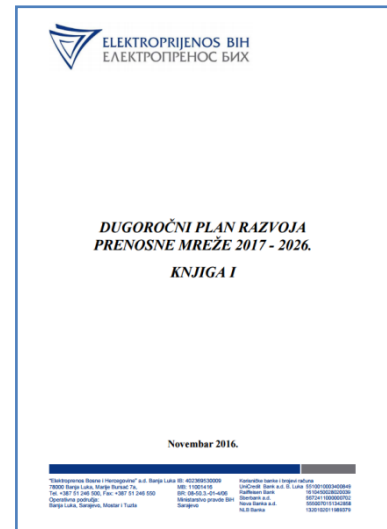
Према важећим законским одредбама, Дугорочни план развоја преносне мреже израђује се сваке године и покрива наредни десетогодишњи период. Дугорочни план за наредни десетогодишњи период треба бити достављен ДЕРК-у на одобрење до краја октобра. Значај припреме Дугорочног плана огледа се у чињеници да Електропренос БиХ на основу овог плана израђује годишњи инвестициони план и доставља га ДЕРК-у на одобрење до краја новембра за наредну годину.

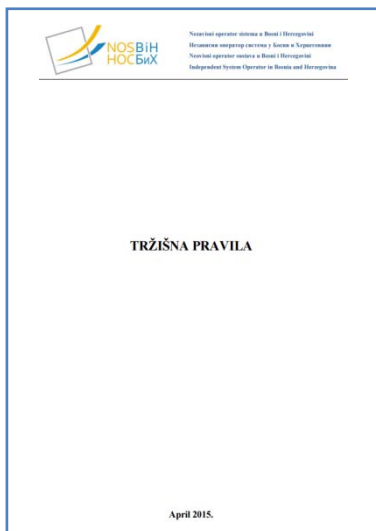
Дугорочни план развоја преносне мреже за период 2017–2026. година достављен је на одобрење средином децембра 2016. године, уз краће закашњење. Овај плански документ, који је као и претходне припремио Електропренос БиХ, а чију ревизију је извршио НОС БиХ, дефинише потребна појачања постојећих и изградњу нових објеката преносне мреже како би се правовремено покренуле активности на пројектовању, изградњи и пуштању у погон инфраструктуре неопходне за континуисано снабдијевање и стабилност система. Вриједност укупних улагања предвиђених овим Дугорочним планом износи 825,44 милиона КМ.

Дугорочни план предвиђа изградњу нових трафостаница и далековода у БиХ у вриједности од 206,12 милиона КМ, те нових међудржавних далековода у вриједности од 89,99 милиона КМ. План, такође, укључује реконструкцију и проширење трафостаница (331,04 милиона КМ), реконструкцију далековода (140,59 милиона КМ), обнављање SCADA система (Систем за надзор, управљање и прикупљање података) и телекомуникационе опреме (44 милиона КМ), те уградњу пригушница за побољшање напонских прилика у електроенергетском систему (13,70 милиона КМ).

Након спроведених анализа, у јануару 2017. године ДЕРК је донио *Одлуку о одобравању Дугорочног плана развоја преносне мреже за период 2017–2026. година*. На истој сједници одобрен је и *План инвестиција Електропреноса БиХ за 2017. годину*, који садржи детаљну структуру и динамику реализације планираних инвестиција.

Почетком новембра 2017. године Електропренос БиХ је доставио НОС-у БиХ *Дугорочни план развоја преносне мреже за период 2018–2027. година* на преглед и ревизију. Након што је добио Извјештај НОС-а БиХ о прегледу Плана, Електропренос БиХ је крајем 2017. године доставио НОС-у БиХ кориговани Дугорочни план. ДЕРК очекује да НОС БиХ почетком 2018. године достави *Дугорочни план развоја преносне мреже за период 2018–2027. година* на коначно одобрење.

Тржишна и мрежна правила

Државна регулаторна комисија је током 2017. године пажљиво пратила примјену Тржишних правила и Мрежног кодекса.

Тржишним правилима уређују се односи између НОС-а БиХ и лиценцираних учесника на тржишту електричне енергије. Циљ правила је креирање услова за сигуран рад електроенергетског система БиХ, укључујући ефикасну набавку помоћних услуга и пружање системске услуге, балансирање система БиХ уз што мање трошкове, те ефикасно функционисање и даљњи развој veleпродајног и малопродајног тржишта електричне енергије у БиХ.

Тржишна правила су изузетно захтјеван технички документ који укључује основни концепт дизајнирања тржишта, законодавно-правни регулаторни оквир уређења тржишта, техничке предуслове за функционисање тржишта и наводи низ процедура којима се уређују технички и комерцијални односи међу учесницима на тржишту.

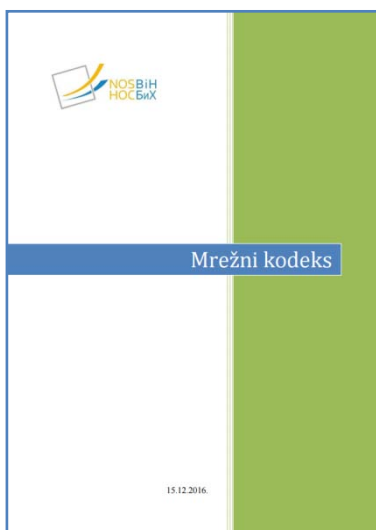
Важећа Тржишна правила ДЕРК је одобрио у мају 2015. године, уз почетак ефективне примјене од 1. јануара 2016. године.

Мрежни кодекс је један од кључних докумената за функционисање електроенергетског система и тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини. Њиме се уређује начин планирања и развоја преносног система, услови за прикључење (процедуре, уговори, критеријуми), начин оперативног планирања (предвиђање потрошње, управљање мрежним ограничењима) и оперативног рада (диспечинг, процедуре, комуникације), мјере у непредвиђеним ситуацијама (контрола потрошње, обнова рада система након потпуног или дјелимичног распада), начин на који се обавља обрачунско мјерење у електроенергетском систему и остале неопходне техничке мјере за квалитетан и поуздан рад преносног система.

Циљ Мрежног кодекса је да дефинише елементе за сигурно и поуздано функционисање електроенергетског система БиХ, те да омогући развој, одржавање и управљање преносном мрежом у складу са примјењивим правилима и позитивном европском праксом.

Нови Мрежни кодекс, одобрен децембра 2016. године, представља квалитативни искорак у структуралном и нормативном смислу, додатно детерминише припрему планских докумената и процедуре прикључења, те у значајној мјери преузима стандарде дефинисане Европским мрежним правилима, укључујући иновирани обиме напонских нивоа у нормалном и поремећеном погону.

Хармонизација, односно једнозначно уређење цијелог скупа правила за рад мрежа препознато је у Трећем енергетском пакету ЕУ. Сходно томе, земље чланице ЕУ, кроз пуни ангажман Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и Агенције за сарадњу енер-

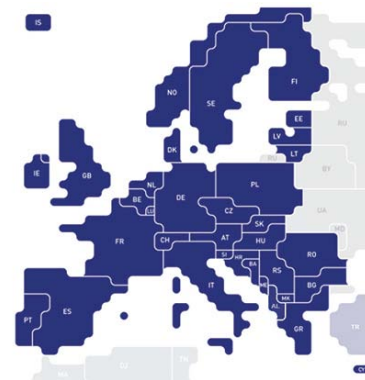
гетских регулатора (ACER) спровеле су комплексну активност доношења правила и смјерница за рад мрежâ (мрежна правила ЕУ – енгл. *Network Codes*). Скуп ових правила у домену електричне енергије укључује:

- Уредбу Комисије (ЕУ) 2015/1222 од 24. јула 2015. о успостављању смјерница за додјелу капацитета и управљање загушењима,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2016/631 од 14. априла 2016. о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање произвођача електричне енергије на мрежу,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2016/1388 од 17. аугуста 2016. о успостављању мрежних правила за прикључак купца,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2016/1447 од 26. аугуста 2016. о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање на мрежу система за пренос истосмјерном струјом високог напона и истосмјерно прикључених модула електроенергетског парка,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2016/1719 од 26. септембра 2016. о успостављању смјерница за дугорочну додјелу капацитета,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2017/1485 од 2. аугуста 2017. о успостављању смјерница за погон електроенергетског преносног система,
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2017/2195 од 23. новембра 2017. о успостављању смјерница за балансну електричну енергију, и
- Уредбу Комисије (ЕУ) 2017/2196 од 24. новембра 2017. о успостављању мрежног кодекса за поремећени погон и поновну успоставу електроенергетских система.

Правила и смјернице за рад мрежâ су технички прописи донијети у циљу утврђивања заједничких правила за сигуран рад система, те функционисање и интеграцију тржишта. Ови правни акти допуњују постојећи *acquis* Европске уније о електричној енергији и директно се примјењују у њеним чланицама. Они представљају кључни елемент за ефикасно функционисање паневропског тржишта, које у први план ставља купце енергије.

У Енергетској заједници слиједи активности на доношењу одлука Сталне групе на високом нивоу (PHLG) према којима ова правила постају дио *acquis*-а. За сами почетак 2018. године најављено је доношење одлука PHLG-а којима ће у *acquis* Енергетске заједнице бити укључене Уредба Комисије (ЕУ) 2016/631, Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1388 и Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1447, уз дефинисани рок за транспозицију у националне правне оквире у трајању од шест мјесеци и примјену у периоду од три године. Стога се проблематика транспозиције и примјене правила и смјерница за рад мрежâ намеће као једна од кључних активности у раду надлежних институција у Босни и Херцеговини, укључујући ДЕРК и НОС БиХ.

entsoe

Правила за додјелу прекограничних преносних капацитета

Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO) чије је сједиште у Подгорици, формално је успостављен 27. марта 2014. године, уз почетак оперативног дјеловања од 27. новембра 2014. године, када су организоване годишње аукције на границама БиХ – Црна Гора и БиХ – Хрватска.

Током 2017. године SEE CAO је свој рад организовао у складу са *Аукцијским правилима за додјелу прекограничних преносних капацитета*, која су у септембру 2016. године на захтјев оператора одобрили надлежни национални регулатори из регије. У 2017. години SEE CAO је уз потребне консултације са учесницима у сектору и Регулаторним одбором Енергетске заједнице (ECRB) припремио нова правила за додјелу прекограничних преносних капацитета која садрже:

- Усклађена правила за додјелу дугорочних права преноса сходно члану 51. Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/1719 од 26. септембра 2016. године о успостављању смјерница за дугорочну додјелу капацитета,
- Посебни анекс Усклађених правила за додјелу дугорочних права преноса на границама зоне трговања које опслужује Канцеларију за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO),
- Правила за експлицитну дневну додјелу преносних капацитета на границама зоне трговања које опслужује SEE CAO,
- Споразум о учешћу, између Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи д.о.о. Подгорица (Платформа за додјелу) и регистрованог учесника,
- Финансијске услове за учешће у поступцима које организује Платформа за додјелу у складу са Споразумом о учешћу,
- Правила номинације SEE CAO, и
- Правила о информационом систему SEE CAO.

На приједлог Независног оператора система у Босни и Херцеговини, 14. септембра 2017. године донесена је одлука којом је Државна регулаторна комисија за електричну енергију одобрила наведена правила.

ДЕРК је у више прилика, на домаћим и међународним скуповима, изражавао своју подршку успјешном раду SEE CAO, уз очекивање да ће у географски обухват у скорој будућности бити укључени оператори из свих земаља југоисточне Европе.

С обзиром да Србија не учествује у раду ове Канцеларије, и даље постоји потреба регулисања правила за додјелу прекограничних капацитета на заједничкој граници БиХ и Србије, и то на годишњем, мјесечном и дневном нивоу. Стога је ДЕРК, на захтјев НОС-а БиХ, 22. новембра 2017. године одобрио:

- *Правила за годишње и мјесечне аукције за додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја ЕМС АД Београд (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ), и*
- *Правила за дневне аукције за додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја ЕМС АД Београд (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ).*

Како SEE CAO не покрива унутардневну додјелу прекограничних преносних капацитета, то су на захтјев НОС-а БиХ истом одлуком ДЕРК-а одобрена и:

- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и ЕМС АД Београд (ЕМС),*
- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и Црногорског електропреносног система АД (ЦГЕС), и*
- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја Хрватског оператора преносног система (ХОПС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ).*

Додјелу преносних капацитета и у 2018. години на граници са Србијом путем годишњих и мјесечних аукција спроводи Електроурежа Србије (ЕМС), а дневне и унутардневне аукције спроводи НОС БиХ. Унутардневне аукције на граници са Хрватском спроводи ХОПС, а на граници са Црном Гором НОС БиХ.

Прекогранична терцијарна регулација

Током 2017. године НОС БиХ је са сусједним операторима система покренуо активности на успостави модела који омогућава прекограничну размјену терцијарне регулационе електричне енергије. Након што је у том смислу регистрован виртуелни прекогранични далековод, НОС БиХ је поднио ДЕРК-у на одобрење *Уговор о међусобној испоруци прекограничне терцијарне регулационе електричне енергије ради обезбјеђивања системских услуга из иностранства за електроенергетске системе Босне и Херцеговине и Србије*. Државна регулаторна комисија за електричну енергију одобрила је овај Уговор 11. октобра 2017. године.

Предмет Уговора је пружање помоћи у виду међусобне испоруке прекограничне терцијарне регулационе енергије у циљу повећања безбједности и поузданости рада два електроенергетска система. На овај начин се формализује прекогранична размјена једног од производа на балансном тржишту за који је према ранијој терминологији коришћен

назив 'хаваријска енергија'. За обрачун трансакција користи се виртуелни далековод регистрован на SCADA системима два оператора система преко којег се симулише размјена, што је у складу са одредбама *Оперативног приручника ENTSO-E за континенталну Европу* (енг. *ENTSO-E Continental Europe Operation Handbook*). За потребе размјене енергије у физичком смислу користи се преостали расположиви прекогранични капацитет, након завршетка унутар-дневне алокације капацитета.

Независни оператор система у Босни и Херцеговини и оператор преносног система у Србији, Електромрежа Србије, закључили су овај Уговор 16. новембра 2017. године. Његовом примјеном испуњава се дио обавеза Босне и Херцеговине по питању мјера из Мапе пута за имплементацију WB6 иницијативе, који се односи на прекограничну размјену услуга балансирања.

3.3 Поступци лиценцирања

Током 2017. године ДЕРК је издао шест лиценци за различите дјелатности, а у вријеме израде овог Извјештаја, интензивно ради на рјешавању захтјева који је ради обнове лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом поднио Витол Адриатик д.о.о. Сарајево.

У октобру 2017. године због истека рока важења претходне, а наконведеног поступка, издана је нова лиценца Јавном предузећу за комуналне дјелатности Комунално Брчко д.о.о. Брчко за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији Босне и Херцеговине. Ова лиценца је издана за период од 1. новембра 2017. до 31. октобра 2022. године.

Због истека рока важења претходно издане лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом спроведени су поступци и обновљене лиценце са периодом важења од пет година сљедећим субјектима:

- ХСЕ БХ Енергетско предузеће д.о.о. Сарајево (август 2017. године)
- ЕФГ-Рудник и Термоелектрана Станари д.о.о. Станари (октобар 2017. године),
- МХ Електропривреда Републике Српске – Матично предузеће, а.д. Требиње (новембар 2017. године),
- ЈП Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне д.д. Мостар (новембар 2017. године), и
- ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево (новембар 2017. године).

Све лиценце за дјелатност међународне трговине које су издане након јануара 2016. године користе се у складу са *Стандардним условима за коришћење лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом.*

Доношењем ових услова, као стандардног и унапријед познатог скупа регула о правима и обавезама власника лиценце (чије се прихваћање потврђује подношењем писмене изјаве већ уз сам захтјев за добијање лиценце), ДЕРК је додатно поједноставио и убрзао поступак издавања ове врсте лиценце који је у пракси најбројнији. Тиме је значајно редукована и количина докумената која је раније из формално-процедуралних разлога циркулисала како унутар ДЕРК-а тако и у комуникацији са подносиоцем захтјева и заинтересованим трећим лицима.

Након пријаве извршене промјене сједишта, односно адресе лиценцираног субјекта, донесена је одлука о наставку коришћења лиценце на новорегистрованој адреси за Proenergy д.о.о. Мостар (октобар 2017. године). У обради су два захтјева из децембра 2017. године за наставак коришћења лиценци због промјене назива власника лиценце (Прво плинарско друштво д.о.о. Сарајево у Ердал д.о.о. Сарајево, и НЕР-Trade д.о.о. Мостар у ХЕП Енергија д.о.о. Мостар).

Поред компанија које су већ наведене у овом дијелу извештаја као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, у претходном периоду у истом статусу регистровани су и Energy Financing Team д.о.о. Билећа, Еспада д.о.о. Мостар, Comsar Energy Trading д.о.о. Бања Лука, Ахро д.о.о. Сарајево, Petrol ВН Oil Company д.о.о. Сарајево, Интеренерго д.о.о. Сарајево, Danske Commodities ВН д.о.о. Сарајево, ГЕН-И д.о.о. Сарајево, Alpiq Energija ВН д.о.о. Сарајево и Г-Петрол д.о.о. Сарајево. Дакле, лиценцу за међународну трговину на крају 2017. године посједује 19 субјеката.

LE Trading ВН д.о.о. Бања Лука, који у претходном периоду није имао лиценцу ДЕРК-а, током 2016. године поднио је непотпун захтјев за издавање привремене лиценце за дјелатност међународне трговине. Како подносилац захтјева ни на поновљени позив није отклонио предочене му недостатке захтјева, ДЕРК је средином маја 2017. године донио закључак којим је тај захтјев одбачен као непотпун.

Поступак издавања лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, покренут на захтјев Друштва Интех д.о.о. Бања Лука, закључком ДЕРК-а прекинут је у јуну 2017. године ради одустајања подносиоца од захтјева.

Лиценцу за обављање дјелатности независног оператора система има Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Сарајево, а за дјелатност преноса електричне енергије Електропренос Босне и Херцеговине а.д. Бања Лука. ЈП Комунално Брчко д.о.о. Брчко је у посједу лиценце за дистрибуцију електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ и лиценце за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ.

Електропренос Босне и Херцеговине је сваке године, па и ове, у односу на стање претходне године ажурирао и пријављивао промјене у прегледима објеката које користи у обављању дјелатности преноса електричне енергије, као и у прегледима далековода који нису у његовом власништву и нису у функцији преноса електричне енергије у БиХ, о чему је ДЕРК у априлу 2017. године донио одговарајуће закључке.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године у оквиру својих редовних активности Државна регулаторна комисија за електричну енергију прати усклађеност рада лиценцираних субјеката са прописаним условима коришћења лиценци, а прије свега надзором регулисаних субјеката НОС БиХ, Електропренос БиХ и ЈП Комунално Брчко.

Праћење активности врши се анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе сви лиценцирани субјекти, као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају директан увид у њихове документе и активности што има велики значај, нарочито приликом анализе финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

Током септембра и октобра 2017. године обављене су посјете следећим регулисаним субјектима:

- ЈП Комунално Брчко,
- Независни оператор система у Босни и Херцеговини, и
- Електропренос Босне и Херцеговине.

Државна регулаторна комисија је подсетила ЈП Комунално Брчко на неопходност рјешавања власничких односа над основним средствима у функцији дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом, а која се воде као основна средства Владе Брчко Дистрикта БиХ, док ЈП Комунално Брчко има право служности. ДЕРК је још једном нагласио неопходност испуњавања обавеза које се односе на потпуно рачуноводствено раздвајање дјелатности дистрибуције и снабдијевања, као и ових дјелатности у односу на друге дјелатности које нису везане за електроенергетски сектор (производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, те прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада). Власник лиценце је позван да поднесе захтјев за ажурирања прилога лиценце за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије, односно *Прегледа објеката* који се користе за ту дјелатност.

Комунално Брчко је позвано да преиспита третман 'заједничке потрошње' на нивоу предузећа, те да изнађе рјешење како би се електрична енергија која се испоручује другим радним јединицама фактурисала и наплатила од њих. ДЕРК је изразио очекивање да Комунално Брчко предузме активности на оспособљавању службе која се бави снабдијевањем и трговинском електричном енергијом, како би она предузимала активности и радње којима би се предуприједиле или свеле на прихватљиву мјеру посљедице флукуација цијена на тржишту електричне енергије, наглашавајући да се набавци електричне енергије треба приступити правовремено и на флексибилнији начин.

Указано је на неоподност развоја законског оквира у Брчко Дистрикту БиХ, а у циљу што квалитетнијег и правовременог одговора на све промјене које се дешавају у енергетском сектору, нарочито када су у питању обновљиви извори енергије, ефикасна когенерација и енергетска ефикасност.

Након обављене посјете у функцији регулаторног надзора ДЕРК је позвао НОС БиХ да се одговорно односи према оквиру и структури одобрених трошкова и расхода, те да предузме све неопходне радње и мјере за унапређење управљања трошковима и расходима, посебно водећи рачуна о броју запослених. Указано је на обавезу поштовања рокова за ревизију и доставу Дугорочног плана развоја преносне мреже (до краја октобра текуће године за период који покрива наредних десет година).

Наложено је праћење квалитета напона у складу са стандардом EN 50160 и утицајем великих потрошача на квалитет напона у тачкама прикључења на преносну мрежу.

Наглашена је неопходност правовременог и потпуног извјештавања о међународним активностима НОС-а БиХ укључујући активности у оквиру Центра за координацију сигурности (SCC), Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO), Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E), као и о актуелном статусу и спровођењу споразума на нивоу Контролног блока СХБ (Словенија – Хрватска – Босна и Херцеговина).

У оквиру регулаторног надзора тражена је свеобухватна информација о Уговору који се односи на куповину објекта за резервни центар НОС-а БиХ, као и информација о свим активностима и предрадњама које су довеле до закључења поменутог Уговора. У вријеме израде овог Извјештаја (децембар 2017. године) ДЕРК-у није достављена комплетна документација по овој проблематици.

У циљу повећања транспарентности, укључујући информисање и квалитетну интеракцију учесника на тржишту, истакнут је значај правовремене објаве правила, прописа, формулара и других докумената, као и ажурирања

енергетских показатеља и других информација у оквиру интернет презентације НОС-а БиХ, како на језицима који су у службеној употреби у БиХ, тако и на енглеском језику.

У оквиру регулаторног надзора ДЕРК је од Електропреноса БиХ затражио доставу Годишњег извјештаја о раду, те да извјештаје о спровођењу одобреног Дугорочног плана развоја преносне мреже и Плана инвестиција доставља у форми табеларних прегледа, уз подсјећање на придржавање прописане динамике у достави нових планских докумената на одобрење.

Електропренос БиХ је позван да дугогодишњу проблематику високих напона у преносној мрежи ријешити што прије, уз потребно информисање надлежног регулатора о свим активностима које се планирају предузети, као и евентуалним новонасталим приликама и новим студијама из ове области. У погледу потраживања од корисника услуга, Компанија је позвана да достави информацију о стању неизмирених финансијских обавеза и предузетим активностима које су преузете у сврху наплате истих. Такође, како планирана значајна улагања у телекомуникациону опрему нису довољно образложена у планским документима, тражена је детаљна информација по овој проблематици.

Затражена је информација о свим далеководима 110 kV који се тренутно користе на нижим напонским нивоима у сврху снабдијевања дистрибутивних чворишта, као и приједлог радњи за превазилажење такве праксе. Посебно је указано на неопходност константног побољшања квалитета услуга, првенствено кроз унапређивање погонске спремности објеката и водова, те изградњу нове инфраструктуре у циљу поузданог снабдијевања и прикључења нових корисника.

Током децембра 2017. године, ради контроле обављања лиценциране активности и утврђивања чињеница о испуњавању прописаних услова за коришћење лиценце, обављен је регулаторни надзор међународних трговаца електричне енергије: Proenergy д.о.о. Мостар, Езпада д.о.о. Мостар, ХСЕ Енергетско предузеће д.о.о. Сарајево и Витол Адриатик д.о.о. Сарајево.

Том приликом наглашена је неопходност перманентног задовољавања општих и специфичних критеријума (у случају обављања других дјелатности власник лиценце је дужан обезбиједити рачуноводствено раздвајање лиценциране од других дјелатности).

Истакнуте су обавезе поштовања тарифа, те Тржишних правила и Мрежног кодекса, уз право учешћа у раду техничких комитета. Такође, током посјета извршени су увиди и у друге пословне документе међународних трговаца, прикупљене информације о проблемима са којима се суочавају поједини субјекти, те сугерисана повећана пажња у појединим аспектима обављања лиценциране дјелатности који могу угрозити поштовање прописаних услова коришћења лиценце.

Сагледано је тренутно финансијско стање субјеката у свјетлу испуњавања прописаних услова везаних за висину уписаног капитала, те финансијску стабилност власника лиценци.

Током надзора евидентиран је интерес међународних трговаца за дјеловање на малопродајном тржишту електричне енергије.

3.5 Рјешавање спорова

Рјешавање спорова међу корисницима преносног система дио је надлежности и овлашћења Државне регулаторне комисије за електричну енергију. Електропренос Босне и Херцеговине и Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне су прва два субјекта која су затражила од ДЕРК-а да дјелује у овој функцији и разријеша њихов вишегодишњи спор. Спор је настао због разлика у гледиштима о постојању обавезе једне стране да другој страни плати трошкове накнаде за прикључење Хидроелектране (ХЕ) Мостарско блато на преносну мрежу.

Сматрајући да су обје стране доставиле довољно доказа на основу којих се може правилно и потпуно утврдити чињенично стање, ДЕРК је спор ријешао по скраћеном поступку, поштујући унапријед прописана правила и предузимајући све процесноправне радње таквог поступка које обухваћају пружање могућности странама у спору и јавности да приговарају таквој намјери ДЕРК-а.

Одлука ДЕРК-а којом се Електропривреди ХЗХБ налаже плаћање фиксног дијела накнаде за прикључак ХЕ Мостарско блато на преносну мрежу, донесена је 26. јануара 2017. године. Разматрајући све поднесене доказе и рјешавајући предметни спор, ДЕРК је утврдио да међу странама, у основи, нема спорних чињеница јер нити једна страна у поступку није оспоравала и приговарала доказима друге стране или их доводила у питање. Стога су на такво чињенично стање примјењена општа, унапријед одређена и за све инвеститоре извјесна правила утврђена *Правилником о прикључку*.

Рјешавајући предметни спор, ДЕРК се кретао у границама постављених захтјева, те својих овлашћења и обавеза у обезбјеђивању фер и недискриминаторног приступа преносној мрежи. Та обавеза подразумијева равноправност свих субјеката који се прикључују или су већ прикључени на преносну мрежу, а нису доводили у питање обавезу плаћања накнаде за прикључак.

Одлука Државне регулаторне комисије је обавезујућа али не искључује право било које стране у спору за покретање поступка пред надлежним судом, што је Електропривреда ХЗХБ искористила (видјети секцију 3.10 Извјештаја, дио *Актуелни и ријешени судски спорови*).

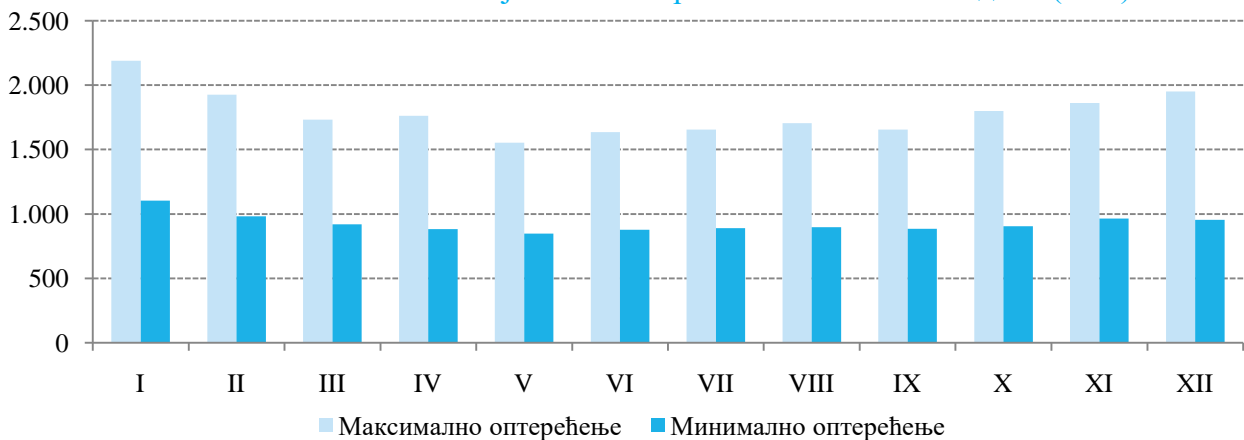
3.6 Технички аспект рада електроенергетског система

Електроенергетски систем БиХ је у току године радио стабилно и без већих проблема, и поред изразито неповољних временских и хидролошких прилика. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Извршени су сви планирани и накнадно тражени радови у преносној мрежи у функцији текућег и инвестиционог одржавања.

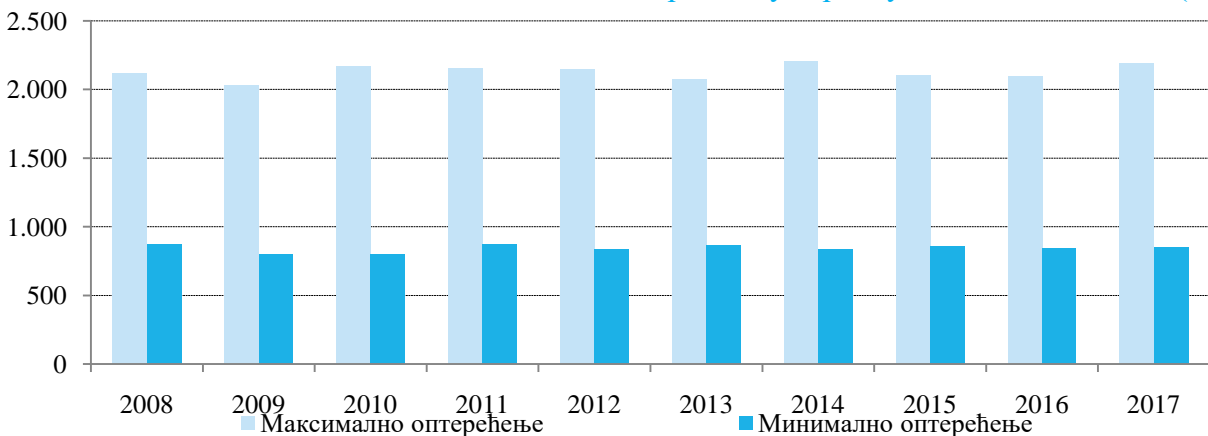
Максимално оптерећење електроенергетског система од 2.189 MW забиљежено је 11. јануара 2017. године у осамнаестом сату, док је максимална дневна потрошња од 44.294 MWh електричне енергије остварена 11. јануара 2017. године. Минимално оптерећење од 847 MW забиљежено је 2. маја 2017. године у четвртном сату, а минимална дневна потрошња у износу од 26.674 MWh остварена је 1. маја 2017. године. Максимално и минимално оптерећење током 2017. године приказано је на слици 1, а за претходних десет година на слици 2.

Нежељена одступања од декларисаних програма размјене у Контролном блоку СХБ у цијелој 2017. години износила су укупно 31 GWh за сате у којима је регистрован мањак у регулационом подручју БиХ, а за сате када је регистрован вишак

Слика 1. Максимално и минимално мјесечно оптерећење током 2017. године (MW)

Слика 2. Максимално и минимално годишње оптерећење у периоду 2008 – 2017. година (MW)

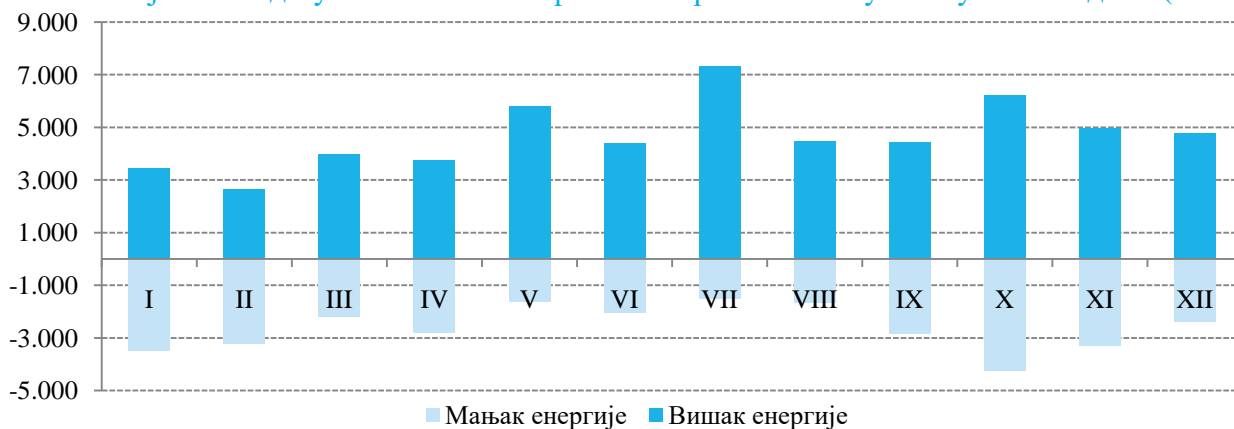
електричне енергије укупно 56 GWh. Мјесечна одступања електроенергетског система БиХ према Контролном блоку СХБ у 2017. години приказана су на слици 3. Максимални сатни мањак електричне енергије (одступање према доље) забиљежен је у октобру у износу од 179 MWh/h, а максимални вишак (одступање према горе), такође у октобру 2017. године у износу 157 MWh/h.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 17.995,5 GWh, што је 5,6 % мање него у 2016. години. Преносни губици износили су 341,5 GWh, односно 1,90 % од укупне енергије у преносном систему. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.005,9 GWh или 9,88 % у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у историји електроенергетског сектора БиХ. Процент преносних и дистрибутивних губитака приказан је на слици 4.

У 2017. години извршена су 202 пумпна циклуса ПХЕ Чапљина, током којих је електрана из преносног система преузела 266 GWh и произвела 197 GWh. Укупна производња ове електране износила је 278 GWh електричне енергије.

Подаци о неиспорученој електричној енергији ENS (енг. *Energy Not Supplied*) усљед непланираних прекида снабдијевања

Слика 3. Мјесечна одступања ЕЕС БиХ према Контролном блоку СХБ у 2017. години (MWh)

Слика 4. Преносни и дистрибутивни губици

Табела 1. Неиспоручена електрична енергија усљед застоја на преносној мрежи

	2013		2014		2015		2016		2017	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{непл}	494,74	17.484	420,75	35.458	467,22	21.017	528,46	15.975	1.362,35	16.594
ENS _{пл}	1.362,40	29.940	1.328,79	25.646	1.244,37	58.363	287,16	25.032	1.633,75	24.817
Укупно	1.857,14	47.424	1.749,54	61.104	1.711,59	79.380	815,62	41.007	2.996,10	41.411

Табела 2. Просјечно трајање прекида на преносној мрежи по мјесецима (min)

Мјесец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
АИТ ₂₀₁₃	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644
АИТ ₂₀₁₄	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193
АИТ ₂₀₁₅	0,3656	1,4387	9,7107	8,5098	12,3043	11,2509	5,9257	6,2781	6,6186	9,7405	5,1279	2,1100
АИТ ₂₀₁₆	0,3549	1,0903	0,1659	0,0799	0,9460	4,6876	13,4773	5,6841	5,9238	0,8767	1,8523	2,3055
АИТ ₂₀₁₇	5,3071	2,7625	3,0089	11,4069	4,2718	10,4772	9,7140	4,2352	8,5023	15,9486	3,2145	4,8497

(ENS_{непл}), као и о неиспорученој електричној енергији усљед планираних прекида (ENS_{пл}) у електроенергетском систему БиХ у претходних пет година, дати су у табели 1. Уочљиво је да укупна неиспоручена енергија, након опадајућег тренда до 2016. године, у 2017. години биљежи значајан пораст.

Табела 2 садржи податке о континуитету напајања, односно просјечном трајању прекида на високонапонској преносној мрежи АИТ (енг. *Average Interrupted Time*).

Када су у питању инвестиције у преносну мрежу, укупна расположива властита средства Електропреноса БиХ за инвестиционо улагање у 2017. години су износила 255.178.372 КМ. Вриједност материјала који је обезбјеђен у претходном периоду је 3.282.571 КМ. Укупна властита средства у 2017. години обухваћају пренесена средства по плану инвестиција за 2016. годину у износу од 195.114.624 КМ, од чега су уговорене обавезе 38.804.389 КМ, средства за инвестиционе пројекте код којих су процедуре набавке у току 100.545.226 КМ и средства за инвестиционе пројекте код којих су процедуре набавке у припреми 55.765.009 КМ. Средства од амортизације за 2017. годину износе 50.950.684 КМ.

Током 2017. године реализовано је више уговора о изградњи, реконструкцији и санацији преносних објеката. У рад су пуштене нове трафостанице ТС 110/х kV Читлук 2, Градишка 2, Шипово и Тузла 3, са реконструисаним или новим прикључним далеководима. Такође, у трафостаници Билећа је завршена реконструкција високонапонског и средњенапонског постројења и уградња новог трансформатора, у трафостаницама Сарајево 15, Мостар 1 и Нови Град реконструкција и уградња нових трансформатора, док су у трафостаницама Бихаћ, Нова Топола, Сарајево 10 и Мостар 6 уграђени нови трансформато-

ри. Извршени су сви радови за прикључење вјетроелектране Месиховина по систему улаз – излаз на 110 kV далековод Томиславград – Посушје. Пуштање у рад ове електране инсталисане снаге 50,6 MW се очекује у марту 2018. године.

Слично као и претходних година, и у 2017. години напонске прилике у електроенергетском систему су често биле изнад прописаних вриједности. Главни узроци појаве високих напона у преносној мрежи БиХ су:

- слабо оптерећени 400 kV далеководи у периодима ниског оптерећења конзума,
- повремена ниска потрошња реактивне снаге конзума у БиХ гледано са 110 kV мреже (изузетак су ситуације ниског радног оптерећења али повећане реактивне снаге потрошње које наступају љети, када значајније коришћење клима уређаја доводи до нижих напона у мрежи),
- повремен и неплански рад генератора у БиХ у капацитивном дијелу погонског дијаграма,
- занемарљив рад ПХЕ Чапљина у компензацијском режиму,
- блокирани положаји преклопки регулационих трансформатора,
- неподешеност преносног односа трансформатора који имају могућност промјене истог у безнапонском стању,
- неповољан утицај електроенергетских система Хрватске и Црне Горе, посебно Хрватске, гдје напони на јужном краку 400 kV мреже готово половину времена годишње прелазе максимално дозвољену горњу границу (ТС Коњско), и
- недовољне могућности регулације напона и реактивне снаге (Q/U регулације) на напонском нивоу 400 kV.

Ради смањења превисоких напона током 2017. године вршена је регулација трансформатора, налагано је електранама да раде у режиму подпобуде, а у крајњој мјери се (13 пута) приступало и искључивању 400 kV и 220 kV далековода, водећи рачуна о критеријуму сигурности, односно задовољењу тзв. критеријума $n - 1$. Највиши напони на 400 kV и 220 kV мрежи регистровани су у трафостаници ТС Требиње – 444,67 kV, односно 253,32 kV, а на 110 kV мрежи у трафостаници ТС Сарајево 10 – 128,29 kV.

Током 2017. године евидентирано је 446 испада у преносном систему, од којих 193 на 110 kV, 176 на 220 kV и 63 на 400 kV напону. Поред тога евидентирано је седам испада трансформатора 400/220 kV, три испада трансформатора 400/110 kV и четири испада трансформатора 220/110 kV.

Квалитет рада електроенергетског система прати се анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се поред показатеља континуитета напајања потрошача ENS и АИТ исказују и показатељима SAIFI и SAIDI.

SAIFI (енг. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (енг. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутима по купцу током године

Табела 3. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

		2013	2014	2015	2016	2017
SAIFI	Планирани застоји	0,83	0,72	0,65	0,55	0,92
	Непланирани застоји	1,01	0,80	0,90	0,97	0,81
	<i>Укупно</i>	1,84	1,52	1,56	1,52	1,73
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	124,36	143,84	108,53	92,92	114,66
	Непланирани застоји (min/купцу)	55,69	277,15	76,00	68,61	48,55
	<i>Укупно (min/купцу)</i>	180,05	421,01	184,52	161,53	163,21

Табела 4. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде средњенапонских одвода узроковане застојима у дистрибутивној мрежи

		2013	2014	2015	2016	2017
SAIFI	Планирани застоји	4,52	3,99	4,12	3,53	3,93
	Непланирани застоји	9,35	7,61	7,76	5,78	7,01
	<i>Укупно</i>	13,87	11,60	11,88	9,31	10,94
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	404,33	671,60	365,77	399,12	324,97
	Непланирани застоји (min/купцу)	474,87	678,42	532,99	371,99	465,81
	<i>Укупно (min/купцу)</i>	879,20	1.350,02	898,76	771,18	790,78

Показатељи SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у Електропреносним објектима, који су за последицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 3 и 4 представљени су показатељи SAIFI и SAIDI за претходних пет година. Табела 3 узима у обзир само застоје изазване дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 4 и застоје на средњенапонским одводима у Електропреносним трансформаторским станицама изазване поремећајима у дистрибутивној мрежи, који су знатно неповољнији, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже, и њену чешћу подложност различитим врстама кварова.

Основни подаци о електроенергетском систему БиХ дати су у Прилогу А, а карта система у Прилогу Б.

3.7 Поступци одређивања тарифа

Тарифе за купце електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ

Поступак одређивања тарифних ставова за услуге дистрибуције електричне енергије и тарифних ставова за снабдијевање електричном енергијом у оквиру универзалне услуге у Брчко Дистрикту БиХ покренут је у октобру 2017. године, по захтјеву регулисане компаније – ЈП Комунално Брчко.

Формална јавна расправа у оквиру поступка одржана је 15. новембра 2017. године. Након што је од регулисане компаније добио све додатно тражене информације, укључујући трошкове набавке електричне енергије за наредни период, ДЕРК је у децембру 2017. године донио одлуке о тарифама за дистрибуцију и снабдијевање електричном енергијом у оквиру универзалне услуге у Брчко Дистрикту БиХ, које ће се примјењивати од 1. јануара 2018. године и замијенити одлуке које су важиле током 2017. године.

ЈП Комунално Брчко је јавни снабдјевач на подручју Брчко Дистрикта БиХ који сву електричну енергију за снабдијевање својих купаца набавља на veleпродајном тржишту електричне енергије. Мада је у свом захтјеву ова регулисана компанија тражила да у просјеку тарифе за дистрибуцију буду повећане 5,4 %, а за снабдијевање 24,2 %, ДЕРК својим одлукама није промијенио тарифе за коришћење дистрибутивне мреже, просјечну цијену за снабдијевање малих комерцијалних купаца повећао је 3 %, а за домаћинства 7,6 %. При корекцијама цијена уважен је раст цијена на veleпродајном тржишту електричне енергије у 2017. години, док су оперативни и капитални трошкови Комуналног Брчко у електроенергетској дјелатности задржани на достигнутом нивоу.

Домаћинства у Брчко Дистрикту БиХ су у првој половини 2017. години имала најнижу просјечну цијену електричне енергије у Босни и Херцеговини (12,71 фенинга/kWh). Нове цијене за домаћинства су 3,3 % ниже од оних које плаћају купци Електропривреде БиХ, односно 9,4 % од оних које се плаћају Електропривреди ХЗХБ, а више су 6,4 % у односу на домаћинства која снабдијева Електропривреда РС. Дакле, нове цијене за домаћинства у Брчко Дистрикту БиХ су и даље ниже од просјечне цијене за домаћинства у Босни и Херцеговини.

У оквиру тарифног поступка посебна пажња посвећена је раду дистрибутивног система у Брчко Дистрикту БиХ. Дистрибутивни губици у ЈП Комунално Брчко у 2015. години износили су 13,08 %, а у 2016. години 12,38 % од бруто дистрибутивне потрошње, што је више од остварених просјечних величина у Босни и Херцеговини, гдје су ови губици у исто вријеме износили 10,51 %, односно 10,26 %. Стога је ДЕРК у циљу смањења дистрибутивних губитака и њиховог постепеног свођења на просјек у БиХ, уважавајући оперативне мјере које проводи ЈП Комунално Брчко, након што је за 2017. годину одобрио дистрибутивне губитке у износу од 12 %, у овом тарифном поступку за 2018. годину одобрио исте у износу од 11 %.

Тарифе за рад независног оператора система; тарифе за системску и помоћне услуге

У складу са законом прописаном обавезом да сваке године подноси на увид захтјева за приходе и расходе за наредну годину, као и трошкове које намјерава зарачунати својим тари-

фама за рад система, Независни оператор система у Босни и Херцеговини је у октобру 2016. године поднио такав захтјев у оквиру којег је предочио и образложио планиране приходе, расходе и трошкове за 2017. годину. Захтјевом се тражила тарифа за рад независног оператора система у износу од 0,07385 фенинга/kWh, што би представљало повећање од 24,75 %.

Формална јавна расправа у поступку одржана је почетком децембра 2016. године. Том приликом регулисана компанија додатно је образложила планиране расходе и трошкове за 2017. годину, док су умјешачи изнијели свој интерес и очекивања да тарифе остану на достигнутом нивоу.

На основу изведених анализа захтјеваних трошкова и расхода подносиоца захтјева и свих других доступних материјала, ДЕРК је 3. априла 2017. године донио одлуку којом је окончан овај тарифни поступак. Донесеном одлуком тарифа за рад независног оператора система је задржана на нивоу од 0,0592 фенинга/kWh, која је у примјени од 1. јануара 2016. године. Додатно, од датума примјене ове одлуке (1. мај 2017. године), та тарифа се не наплаћује произвођачима за енергију преузету у пумпном начину рада.

Како је већ описано у секцији 3.1 Извјештаја, ДЕРК је у јуну 2017. године тарифу за системску услугу смањио са 0,3761 фенинга/kWh на вриједност 0,3187 фенинга/kWh, уз почетак примјене од 1. јула 2017. године.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је на властиту иницијативу 22. новембра 2017. године покренула нови поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге.

Независни оператор система у Босни и Херцеговини након тога је доставио потребну документацију која садржи аналитички приказ свих остварених, процјењених и планираних прихода и расхода за 2017. и 2018. годину, према којој би тарифа за рад независног оператора система и даље износила 0,0592 фенинга/kWh.

Тарифе се одређују у складу са критеријумима наведеним у *Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*. При томе, ДЕРК у највећој могућој мјери поштује основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин.

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге наставиће се у 2018. години, укључујући формалну јавну расправу која ће се одржати 17. јануара 2018. године, на којој је омогућено учешће пет субјеката у статусу умјешача.

Тарифе за услуге преноса електричне енергије

Електропренос Босне и Херцеговине је у новембру 2016. године поднио захтјев за измјену тарифа за пренос електричне енергије којим су предочени захтјеви за приходе и расходе, као и трошкови које Компанија намјерава зарачунавати за своје услуге. Захтјевом се тражило да просјечна тарифа за пренос електричне енергије износи 1,058 фенинга/kWh, што би значило повећање од 19 %.

ДЕРК је и овај тарифни захтјев рјешавао у складу са критеријумима и начелима примијењеним у претходним тарифним поступцима. Формална јавна расправа на којој су се утврђивале чињенице у тарифном поступку одржана је крајем децембра 2016. године.

Развојем тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини повећан је интерес тржишних учесника да непосредно учествују у тарифним поступцима у својству умјешача. У овом поступку поред регулисане компаније, активно учествује и пет субјеката којима је ДЕРК одобрио статус умјешача, чиме је постигнут рекордан број учесника који непосредно учествују у поступку пред регулатором.

Коначна одлука у поступку донесена је 3. априла 2017. године, уз дефинисани почетак примјене од 1. маја 2017. године. Слиједећи одређење ДЕРК-а да обезбједи уједначен приступ и међуоднос у процјени и одобравању одређених елемената тарифних захтјева Независног оператора система у БиХ и Електропреноса БиХ, и тарифе за услуге преноса електричне енергије су задржане на ранијем нивоу, које се у овом случају примјењују од 1. јула 2015. године. Дакле, дио преносне мрежарине који се односи на енергију и даље износи 0,578 фенинга/kWh, а дио преносне мрежарине који се односи на снагу износи 1,472 KM/kW (просјечна преносна мрежарина износи 0,889 фенинга/kWh). Сходно већ наведеном одређењу, Комисија је одлучила да се за енергију преузету у пумпном начину рада произвођачима не наплаћује тарифа за услуге преноса.

ДЕРК је на захтјев регулисане компаније 14. децембра 2017. године покренуо нови поступак одређивања тарифа за услуге преноса електричне енергије. Својим захтјевом Електропренос БиХ тражи повећање просјечне тарифе за услуге преноса електричне енергије на износ од 1,0098 фенинга/kWh, односно повећање за 13,6 %.

И овај поступак одређивања тарифа ће се наставити у 2018. години, укључујући формалну јавну расправу која ће се одржати 18. јануара 2018. године, уз могућност учешћа пет субјеката у статусу умјешача.

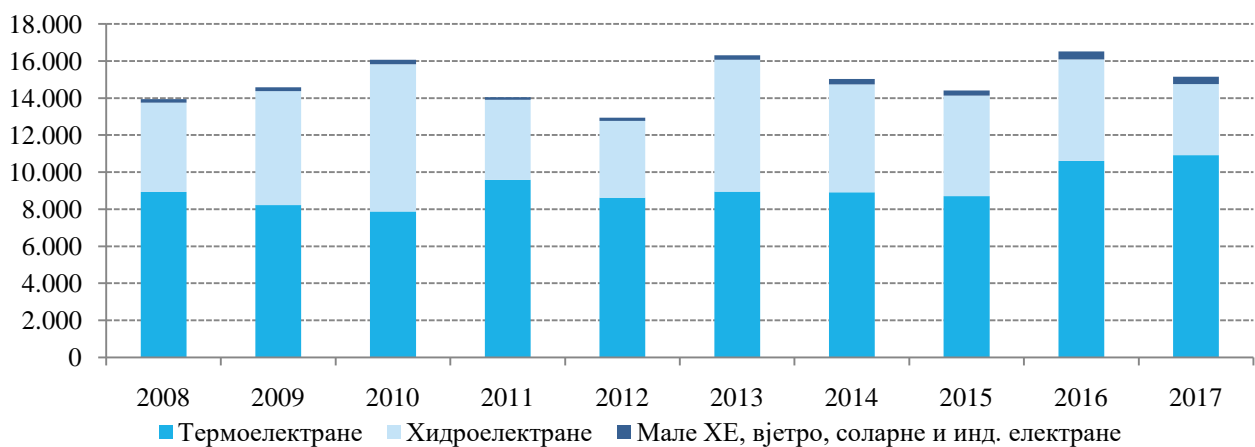
3.8 Тржиште електричне енергије

Након што је у Босни и Херцеговини 2016. године остварена рекордна производња, током 2017. године укупно је произведено 15.151 GWh електричне енергије, што је 1.358 GWh, односно 8,2 % мање у односу на претходну годину. Највећи утицај на смањење производње имала је изразито лоша хидролошка ситуација, са минималним нивоом падавина и дотока, која се надовезала на претходне двије хидролошки неповољне године.

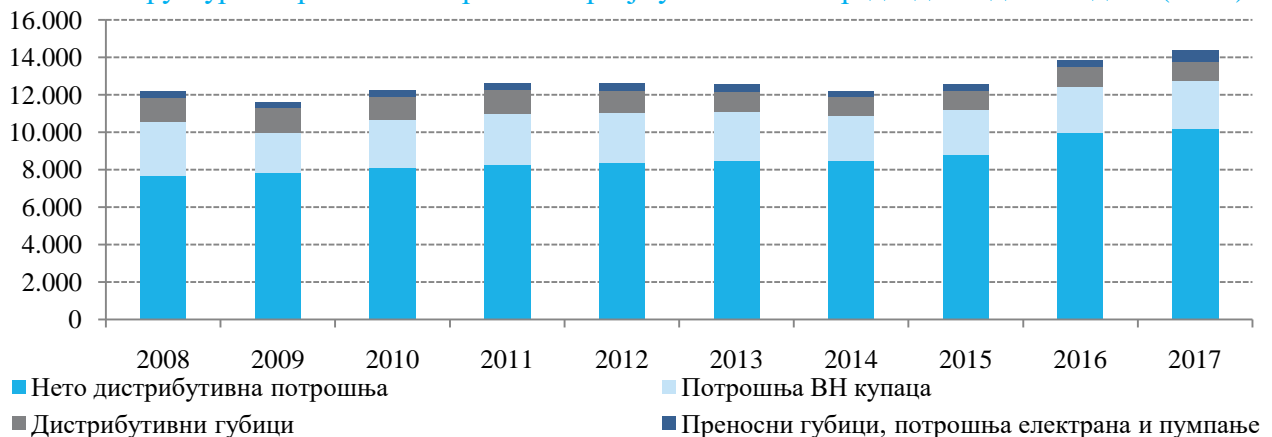
У хидроелектранама је произведено 3.831 GWh, што је чак 29,9 % мање него у претходној години и најмања је забиљежена величина у периоду дужем од 20 година. С друге стране, производња у термоелектранама биљежи нови рекорд, достижући износ од 10.918 GWh који је 2,9 % виши него претходне године.

Производња из мањих обновљивих извора износила је 380,2 GWh, што је 5,1 % мање у односу на 2016. годину. Последица је то већ наведених лоших хидролошких прилика. Ипак, и даље доминантан удио у овој категорији имају мале хидроелектране (352,27 GWh, односно 92,6 %), док је у соларним електранама произведено 21,16 GWh (5,6 %), у електранама на биомасу 6,79 GWh (1,8 %) и у вјетроелектранама 0,03 GWh. Значајан дио производње из мањих

Слика 5. Структура производње електричне енергије у БиХ током предходних десет година (GWh)

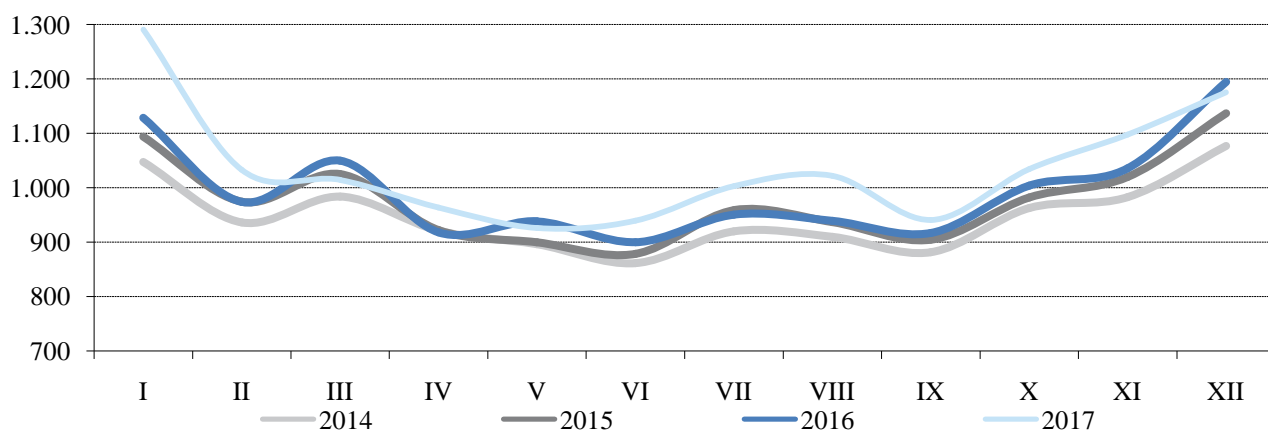
Слика 6. Структура потрошње електричне енергије у БиХ током предходних десет година (GWh)

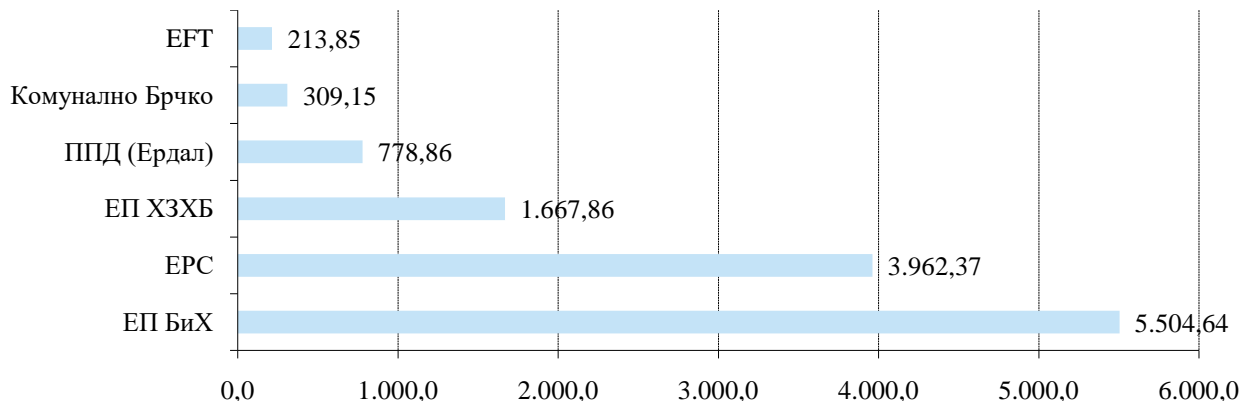
обновљивих извора имају независни произвођачи у чијим објектима је произведено 277,65 GWh (73 %), док је остатак произведен у електранама у власништву електропривреда. У електранама индустријских произвођача произведено је 21,33 GWh. Структура производње током претходних десет година приказана је на слици 5, а на слици 6 структура укупне потрошње електричне енергије у БиХ.

У Босни и Херцеговини је у 2017. години остварена рекордна укупна потрошња електричне енергије у износу од 13.366 GWh, што је 501 GWh, односно 3,9 % више него претходне године. Овом повећању допринијела су 202 пумпна циклуса ПХЕ Чапљина, током којих је ова електрана из преносног система преузела 266 GWh и произвела 197 GWh. Адекватним коришћењем својих техничких капацитета који омогућавају куповину јефтине ноћне енергије и продају скупље вршне енергије, и у врло неповољним хидролошким условима ПХЕ Чапљина остварила је значајне економске резултате и повећала своју укупну производњу достижући износ од 278 GWh. Потрошња купаца прикључених на преносни систем повећана је 3,8 % и износила је 2.562 GWh. И дистрибутивна потрошња забиљежила је раст, износила је 10.179 GWh или 1,9 % више него у претходној години.

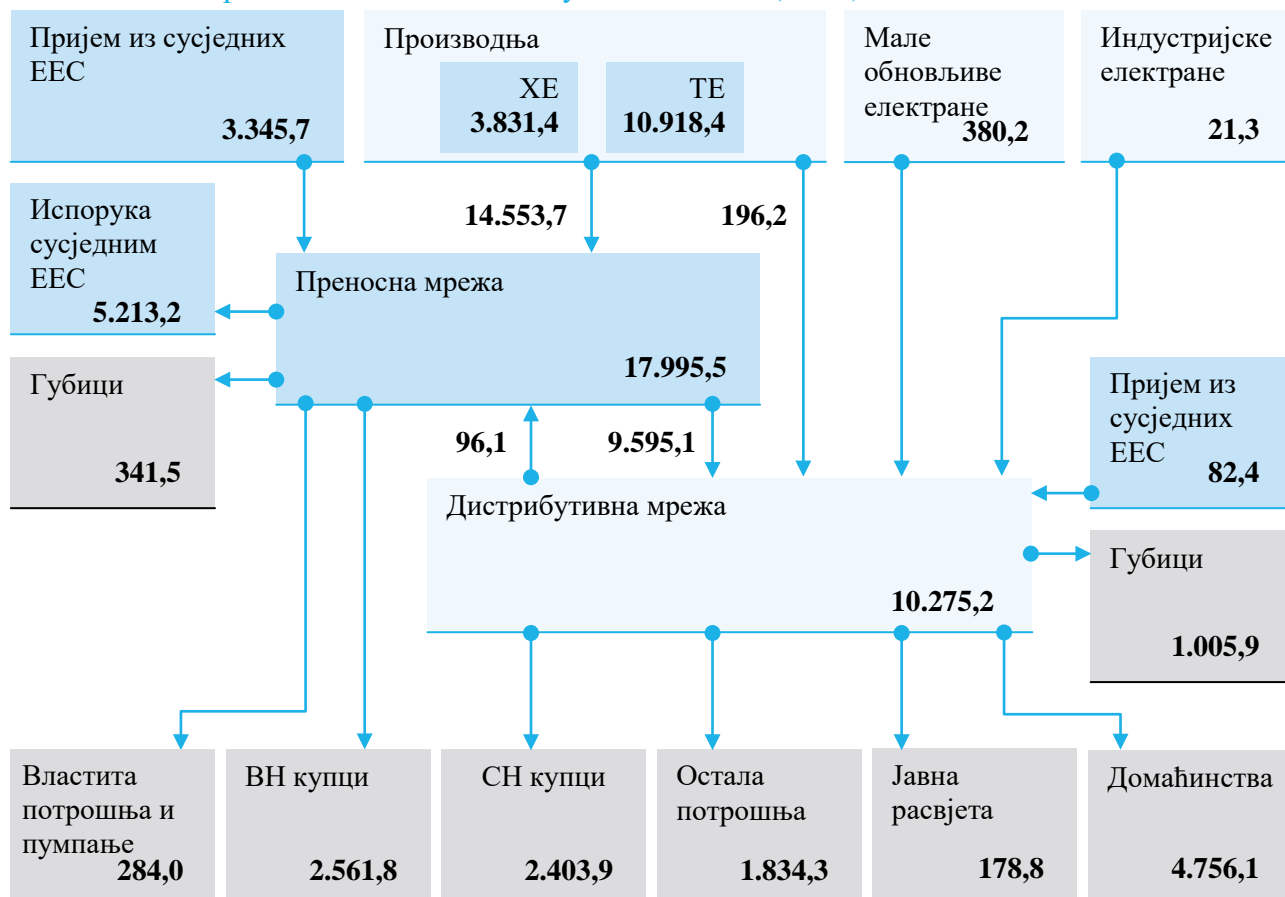
Слика 7. Енергија преузета у БиХ са преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 8. Енергија преузета са преносне мреже 2017. години, по снабдјевачима (GWh)

Слика 9. Остварене билансне величине у 2017. години (GWh)

Укупно преузимање електричне енергије из преносног система износило је 12.441 GWh што представља повећање од 4,1 % у односу на 2016. годину. У јануару 2017. године забиљежено је рекордно мјесечно преузимање енергије из преносног система у износу од 1.291,1 GWh (раније највеће преузимање енергије од 1.194,4 GWh забиљежено у децембру 2016. године). Подаци о енергији преузетој из преносног система приказани су на слици 7, по мјесецима, те на слици 8 по снабдјевачима.

Разлика укупне производње и потрошње у БиХ, односно билансни суфицит у 2017. години износио је 1.785 GWh, што је за 1.859 GWh мање него у претходној години. Билансне електроенергетске величине остварене у 2017. години прегледно су приказане на слици 9. Билансне величине и електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине дати су у прилозима Ц и Д.

Тржиште електричне енергије у регији

На тржишту електричне енергије у југоисточној Европи, које је од директног интереса за електропривредне субјекта из БиХ, низ година био је присутан тренд пада велепродајних цијена. У 2017. години овај тренд је заустављен и цијене електричне енергије забиљежиле су одређени пораст. Основни

Табела 5. Цијене електричне енергије на берзама (€/MWh)

Берзовни индекси	Просјечна цијена	Максимална цијена	Минимална цијена
Phelix	34,21	101,92	-52,11
ELIX	36,23	133,15	-2,75
SIPX	49,52	114,25	3,21
HUPXDAM	50,36	150,02	11,80
OPCOM	48,17	112,06	11,95
SEEPEx	51,70	151,31	9,89
CROPEX	52,34	158,79	17,44

Phelix – Индекс Европске берзе за енергију (EEX) за Аустрију и Њемачку

ELIX – Европски берзовни индекс EEX-a

SIPX – Индекс Словеначке берзе

HUPXDAM – Индекс Мађарске енергетске берзе (HUPX) за дан унапријед

OPCOM – Румунски берзовни индекс

SEEPEx – Српски берзовни индекс

CROPEX – Хрватски берзовни индекс

разлог за ову промјену је дефицит енергије у регији, као посљедица смањене производње у хидроелектранама због изразито неповољних хидролошких прилика. Док су, према показатељима Мађарске енергетске берзе (HUPX), у већем дијелу 2016. године цијене на veleпродајном тржишту биле мање од 40 €/MWh, током 2017. године оне су биле у опсегу 45 – 55 €/MWh, а у задњем кварталу и изнад тих вриједности. У табели 5 приказане су цијене електричне енергије на значајнијим берзама са аспекта регије југоисточне Европе.

Тржиште електричне енергије у БиХ

Укупна потрошња електричне енергије у Босни и Херцеговини у 2017. години износила је 13.366 GWh или 3,9 % више него у претходној години. Купци прикључени на преносни систем су преузели 2.562 GWh, што је повећање за 3,8 %. На дистрибутивној мрежи преузето је 10.179 GWh или 1,9 % више него у претходној години, од чега се 9.173 GWh односи се на преузимање крајњих купаца, а 1.006 GWh на губитке дистрибуције. Укупна продаја крајњим купцима у БиХ повећана је 2,2 % и износила је 11.735 GWh.

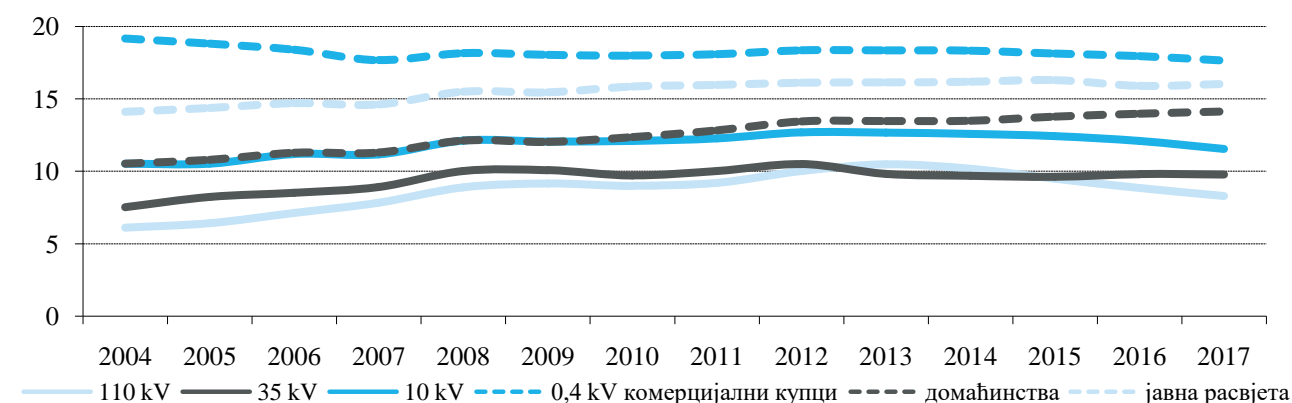
Надлежне регулаторне комисије у БиХ више не утврђују тарифне ставове за купце у оним категоријама потрошње које према прихваћеној и важећој легислативи о отварању тржишта, више не могу бити регулисане. Још истеком 2014. године престала је регулација тарифа за снабдијевање за све купце, осим за домаћинства и купце из категорије ‘остала потрошња’ (мали купци, односно комерцијални купци прикључени на 0,4 kV), а пракса регулације тарифа за услуге дистрибуције је задржана. Од 1. јануара 2015. године сви купци електричне енергије у

БиХ имају могућност да бирају свог снабдјевача на тржишту. Купци који не одаберу снабдјевача на тржишту могу се снабдијевати код јавних снабдјевача по цијенама за јавно снабдијевање, а домаћинства и мали купци у оквиру универзалне услуге по регулисаним цијенама.

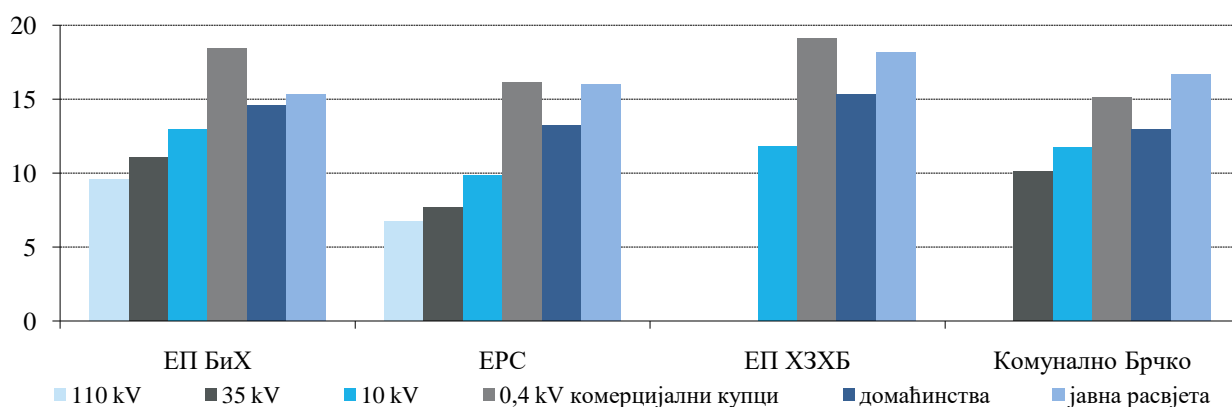
Могућност снабдијевања у оквиру универзалне услуге током 2017. године користила су сва домаћинства у БиХ и највећи број купаца из категорије ‘остала потрошња’. Просјечна цијена електричне енергије за те купце износила је 15,10 фенинга/kWh и нешто је већа него у 2016. години када је износила 15,07 фенинга/kWh. При томе је просјечна цијена за домаћинства износила 14,12 фенинга/kWh са порастом од 1,0 %, док је просјечна цијена за купце из категорије ‘остала потрошња’ била 17,65 фенинга/kWh и смањена је за 1,7 % у односу на 2016. годину.

И из ових података видљиво је да регулаторне комисије у Босни и Херцеговини дјелују на постепеном уклањању наслијеђених унакрсних субвенција између појединих категорија купаца електричне енергије, које се одвија у складу са најбољом међународном регулаторном праксом, уз избјегавање тзв. ‘тарифних шокова’. Такав евидентан тренд смањења односа

Слика 10. Просјечне цијене електричне енергије по категоријама купаца, без ПДВ-а (фенинг/kWh)

Слика 11. Просјечне цијене електричне енергије у електропривредама, без ПДВ-а (фенинг/kWh)

Табела 6. Број купаца електричне енергије у БиХ

	110 kV	35 kV	10 kV	Остала потрошња	Домаћинства	Јавна расвјета	Укупно
Електропривреда БиХ	5	64	844	63.218	688.170	4.295	756.596
Електропривреда РС	12	37	1.057	35.156	518.162	1.773	556.197
Електропривреда ХЗХБ			206	14.908	177.062	1.692	193.868
Комунално Брчко		1	46	3.750	31.021	433	35.251
Остали снабдјевачи	2		29	25			56
<i>Укупно</i>	19	102	2.182	117.057	1.414.415	8.193	1.541.968

просјечне цијене за мале комерцијалне купце и домаћинстава у претходних неколико година у БиХ јасно је видљив на слици 10. Према подацима из 2017. године унакрсна субвенција између малих комерцијалних купаца и домаћинстава у просјеку износи 25 %, биљежећи најмању вриједност у случају купаца које снабдијева Комунално Брчко, а највећу код купаца Електропривреде БиХ. Јасна је потреба да се се унакрсне субвенције даљњим мјерама регулаторних комисија и ефикасним функционисањем тржишта електричне енергије наставе смањивати, чиме ће се испоштовати основни регулаторни принцип одражавања стварних трошкова у формирању цијена. Тиме ће се омогућити тржишно надметање и у снабдијевању домаћинстава, односно отворити могућности тржишним снабдјевачима да понуде повољније цијене и буду конкурентни и у том сегменту тржишта.

Кретање просјечних продајних цијена електричне енергије за крајње купце у БиХ приказано је на слици 10, а на слици 11 дате су просјечне цијене електричне енергије по јавним снабдјевачима и категоријама купаца у 2017. години.

Број купаца електричне енергије у БиХ се током године повећао за 10.468 и на крају године износио је 1.541.968, при чему се најзначајнији раст односи на домаћинства – 9.217 (табела 6).

На малопродајном тржишту од 1. јануара 2016. године регистроване су прве промјене снабдјевача код купаца прикључених на дистрибутивни систем. Из мјесеца у мјесец тај број варира³, а на истеку 2017. године регистрована су 54 купца које не снабдијева њихов традиционални снабдјевач, од тога 29 купаца из категорије потрошње 10 kV и 25 купаца из категорије 'остала потрошња' (комерцијални купци прикључени на напон 0,4 kV). Они су преузели укупно 126,82 GWh, од тога купци на 10 kV 122,84 GWh, а купци из категорије остала потрошња 3,98 GWh. Ове купце снабдјевали су НЕР-Trade (ХЕП Енергија) д.о.о. Мостар, Petrol ВН Oil Company д.о.о. Сарајево, АСА Енергија д.о.о. Сарајево и Proenergy д.о.о. Мостар. Поред тога, на

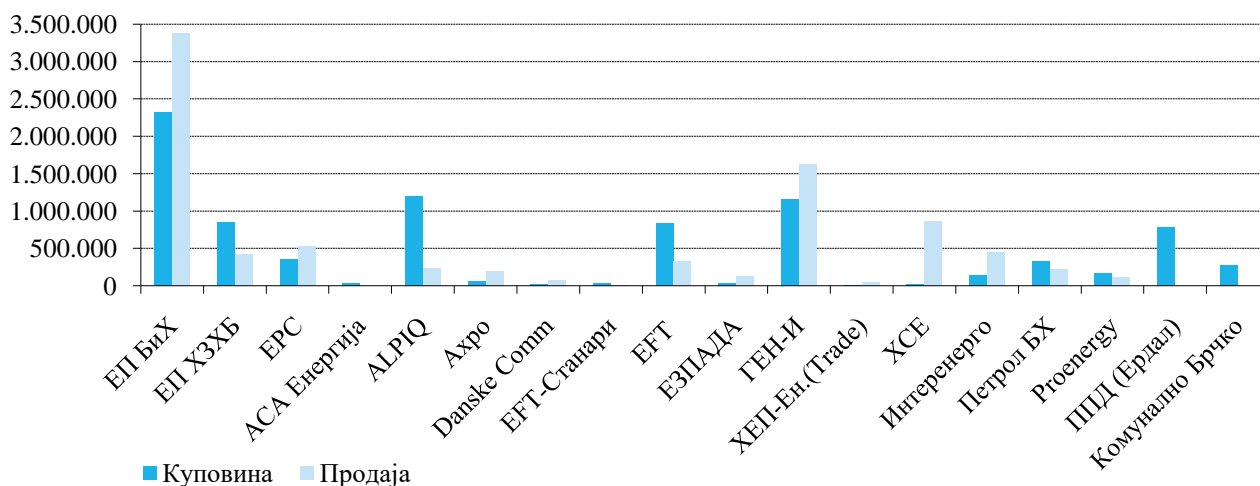
³ У јуну 2017. године регистрована су 84 купца прикључена на дистрибутивни систем које не снабдијева њихов традиционални снабдјевач.

преносном систему је регистровано 779,16 GWh и 740,14 GWh које су Прво плинарско друштво (Ердал) д.о.о. Сарајево и Електропривреда БиХ продали Алуминију д.о.о. Мостар, као и 226,59 GWh које је Energy Financing Team д.о.о. Билећа продао Друштву БСИ д.о.о. Јајце. Сумирајући ове набавке, у 2017. години купцима који су промијенили снабдјевача испоручено је 1.859,97 GWh, односно 15,85 % од укупно преузете енергије крајњих купаца у БиХ. Поред тога, десетине хиљада купаца промијенило је услове снабдијевања промјеном уговора са својим ранијим традиционалним снабдјевачима (тзв. 'инкубенти'), чиме су на отвореном тржишту изабрали понуду за снабдијевање која им најбоље одговара. Купцима који се снабдијевају у оквиру универзалне услуге испоручено је 6.586,47 GWh (56,13 % од укупне потрошње), а купцима за које цијене нису регулисане испоручено је 5.148,53 GWh (43,87 %).

Значајно динамичније је трговање на veleпродајном тржишту у БиХ, које се заснива на билатералним аранжманима куповине и продаје електричне енергије између снабдјевача. Премда ово тржиште и даље није институционализовано, резултат бројних билатералних уговора је импресиван – у 2017. години било је активно 18 лиценцираних субјеката, остварујући промет од 8.624.621 MWh што представља повећање за 493.049 MWh, односно 6,1 % у односу на претходну годину (слика 12). Просјечан дневни промет је износио приближно 24 GWh и значајно је већи од дневног обима трговине на сусједним берзама електричне енергије. Значајна је чињеница да обим трговине на veleпродајном тржишту сваке године бильежи повећање, па је у 2017. години порастао 6,1 %, чак и у условима пада производње од 8,2 %.

Како је већ наведено у дијеловима 3.1 и 3.7 овог Извјештаја, током 2017. године није било промјена регулисаних тарифа за услуге преноса електричне енергије, нити тарифе за рад Независног оператора система у БиХ. Од 1. јула 2017. године тарифа за системску услугу је смањена 15,3 %.

Слика 12. Преглед трговања на veleпродајном тржишту у БиХ у 2017. години (MWh)

Табела 7. Вриједности набављених помоћних услуга

Помоћна услуга	Износ (КМ)
Секундарна регулација – капацитет	9.322.081
Терцијарна регулација – капацитет	10.161.152
Балансна енергија ‘нагоре’	7.781.442
Балансна енергија ‘надолје’	-1.438.734
Губици у преносном систему и компензације	26.545.856
Укупно	52.371.675

Поред велепродајног и малопродајног тржишта у Босни и Херцеговини је функционално и балансно тржиште којим управља Независни оператор система у БиХ. У бити ради се о монопсонском тржишту, гдје на страни потражње постоји само један субјект – НОС БиХ, док на страни понуде егзистирају углавном произвођачи који пружају помоћне услуге (капацитет и енергија у секундарној и терцијарној регулацији и енергија за покривање губитака у преносном систему). На балансном тржишту се такође обавља и обрачун одступања (дебаланса) балансно одговорних страна од дневног распореда у енергетском и финансијском смислу. Цијене дебаланса се одређују на основу цијена балансне енергије на сатном нивоу.

Све трансакције између понуђача са једне стране и НОС-а БиХ са друге стране обављају се на тржишном принципу путем годишњих и мјесечних тендера, док се цијене балансне енергије формирају путем понуда пружалаца секундарне и терцијарне регулације на сатној основи дан унапријед.

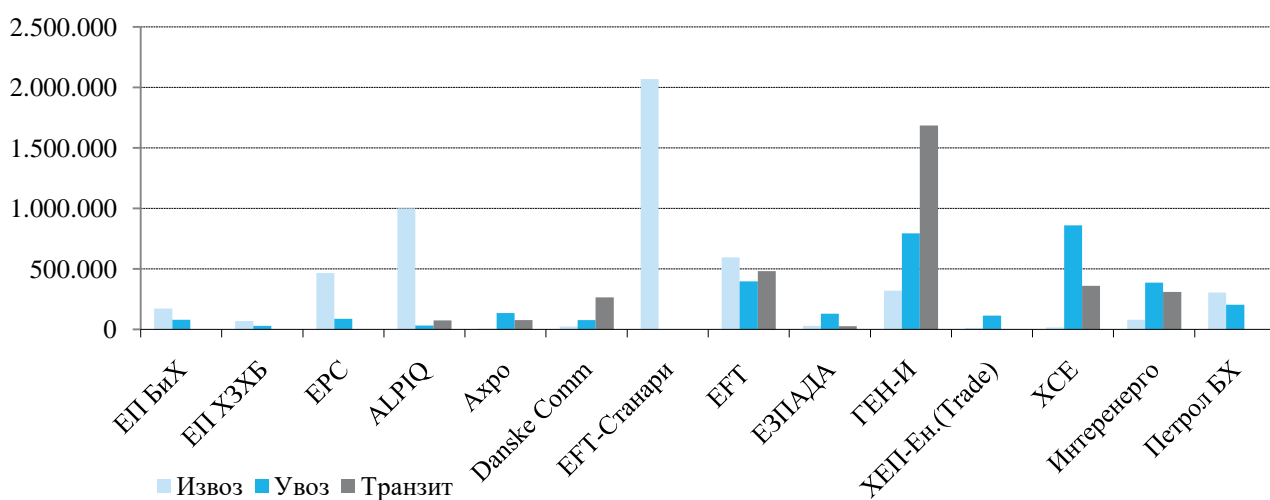
Вриједност укупно набављених помоћних услуга на балансном тржишту у 2017. години износи преко 52 милиона КМ, према структури наведеној у табели 7.

Истовремено, НОС БиХ је пружањем системске услуге од снабдјевача који преузимају енергију из преносног система и кроз обрачун одступања балансно одговорних страна од дневног распореда, укупно наплатио 57,043 милиона КМ, од чега 43,189 милиона КМ према тарифи за системску услугу и 13,854 милиона КМ за дебалансе.

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава висок ниво размјене електричне енергије са сусједним земљама. У 2017. години извезено је 5.161 GWh, што је 2,4 % мање него у претходној години. Четрнаест субјеката извозило је електричну енергију, а по обиму извоза на првом мјесту је био ЕФТ – Рудник и Термоелектрана Станари са 2.068 GWh, а затим слиједе Alpiq

Слика 13. Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2017. години (MWh)

Енергија ВН са 1.001 GWh, Energy Financing Team (EFT) са 596 GWh итд. (слика 13).

Увоз електричне енергије је износио 3.322 GWh, са порастом од чак 117,9% у односу на претходну годину. Међу 13 субјеката који су обављали увоз електричне енергије највећу реализацију имали су ХСЕ БХ Енергетско предузеће (859 GWh), ГЕН-И (794 GWh), EFT (396 GWh) и Интеренерго (387 GWh), слика 13. Највећи обим трговине електричном енергијом традиционално се обавља са Хрватском, затим са Србијом и Црном Гором (табела 8).

Током 2017. године регистрован је транзит електричне енергије преко преносног система БиХ у износу од 3.275 GWh, што је повећање од 404 GWh или 14,1 % у односу на 2016. годину. Транзитни токови имају специфичан значај јер се користе као основни елемент код обрачуна прихода у оквиру *Механизма наплате између оператора преносног система* (ТС механизам), што је детаљније описивано у ранијим годишњим извјештајима о раду ДЕРК-а. Укупан приход који је БиХ остварила по том основу у првих десет мјесеци 2017. године износи 2.534.050 КМ, што је приближно 1,5 милиона КМ више него у истом периоду претходне године.

Табела 8. Прекогранична трговина по границама, укључујући регистровани транзит (GWh)

Земља	Извоз	Увоз
Хрватска	4.428,1	3.589,3
Србија	2.109,9	2.636,6
Црна Гора	1.898,1	371,5
Укупно	8.436,1	6.597,4

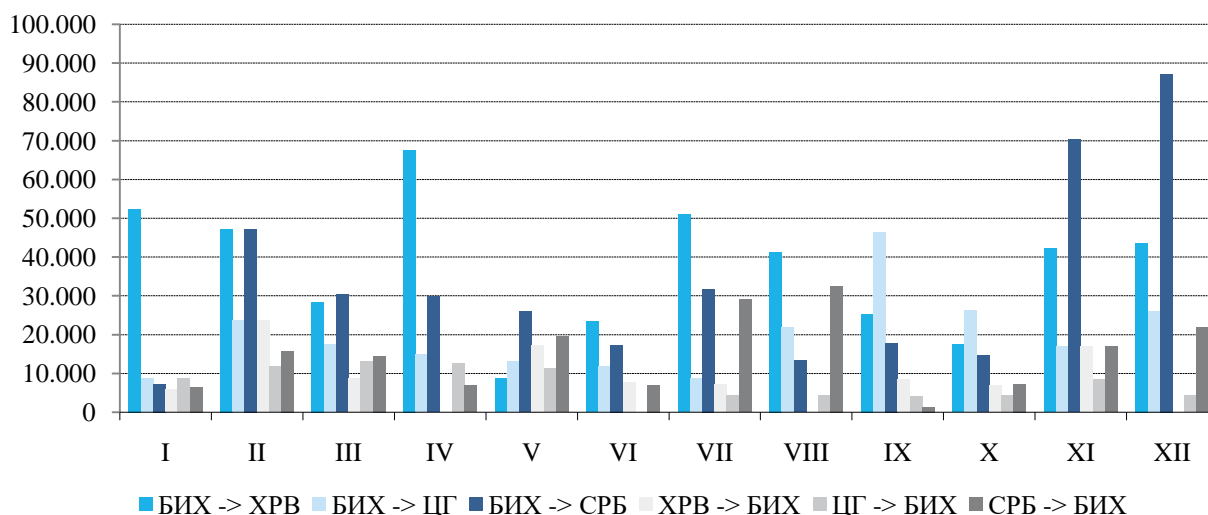
Табела 9. Приход остварен на годишњим аукцијама

Година	Приход (КМ)
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
2016	952.030
2017	2.021.274
2018	1.171.731

Додјелу прекограничних капацитета на границама БиХ са Црном Гором и Хрватском путем аукција и у 2017. години организовала је Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO), а на граници БиХ са Србијом организоване су заједничке аукције два оператора (видјети дио 3.2). Укупан приход БиХ по основу годишњих аукција прекограничних преносних капацитета за 2018. годину износи 1.171.731 КМ. Највиша цијена, као и раније, постигнута је на граници са Хрватском, у смјеру из БиХ према Хрватској, у износу од 3.941 КМ/MW, чиме се више од 2/3 прихода на годишњој аукцији прикупи у овом смјеру.

Приходи Босне и Херцеговине остварени на досадашњим аукцијама за додјелу прекограничних преносних капацитета на годишњем нивоу дати су у табели 9, а на слици 14 приказани су приходи по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима. Корисник свих прихода по основу аукција за додјелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета, као и прихода који се остварују примјеном Механизма наплате између оператора преносног система (ТС механизам) је Електропренос Босне и Херцеговине.

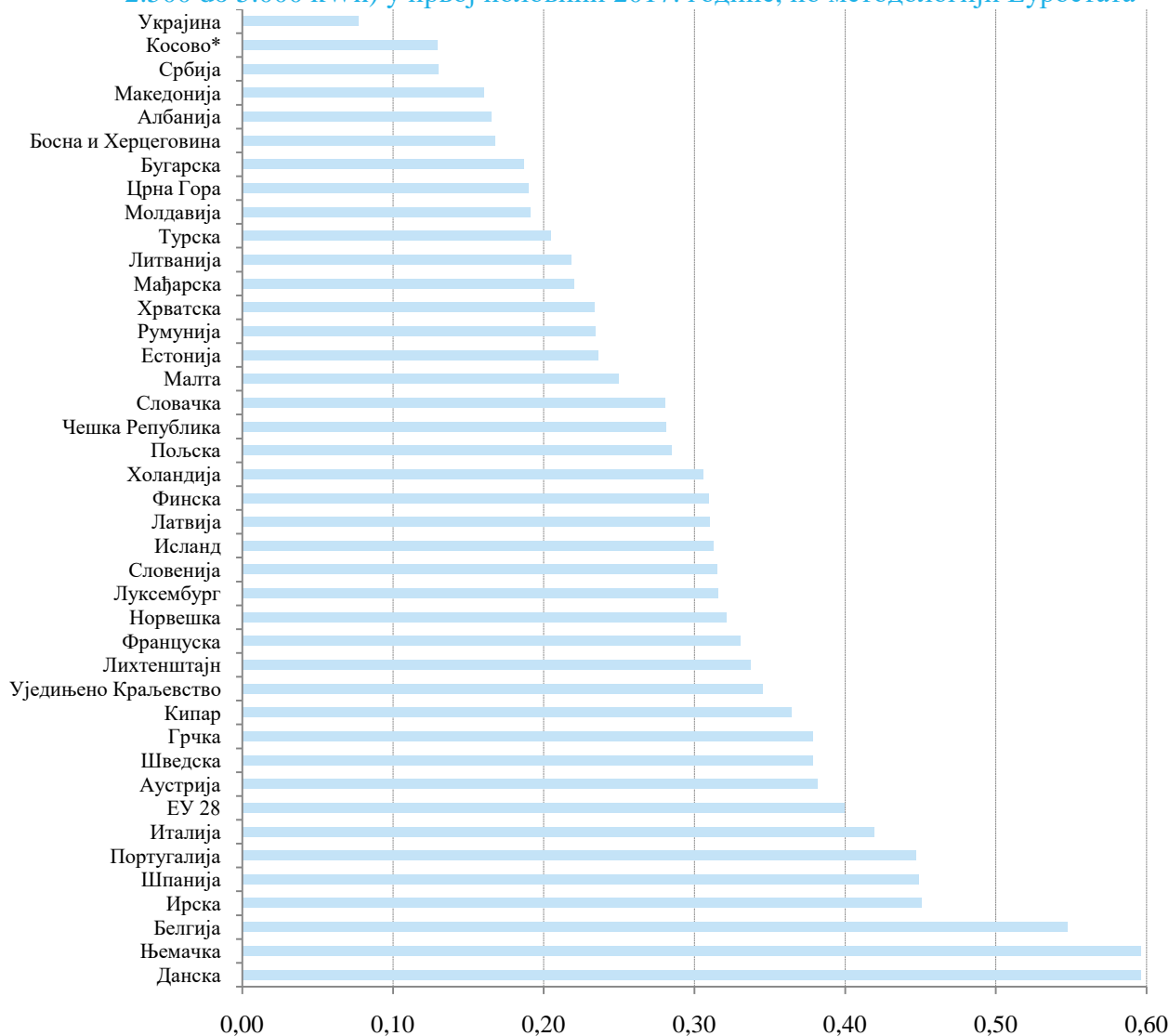
Слика 14. Приход по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима (КМ)

3.9 Енергетска статистика

Свјестан значаја објективности приказа података о енергетским величинама и цијенама електричне енергије, ДЕРК је и током 2017. године посебну пажњу посветио унапређењу свог дјеловања у сегменту енергетске статистике. Кључни партнер у размјени енергетских величина и података је Агенција за статистику Босне и Херцеговине, са којом ДЕРК дуго низ година сарађује, нарочито у испуњавању обавезе извјештавања према међународним тијелима, сlijедећи прописане методологије и динамику извјештавања. Сарадња двије институције придоније развоју енергетске статистике и хармонизацији система службене статистике Босне и Херцеговине и статистике земаља Европске уније у свим областима, а посебно у области енергије.

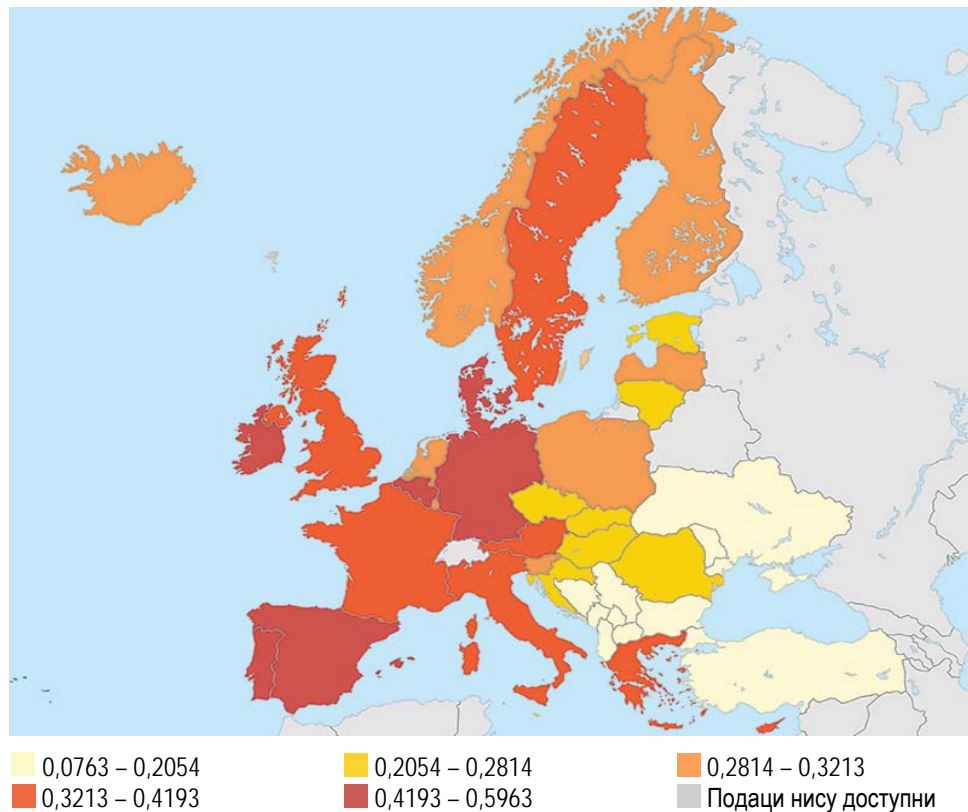
Слика 15. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за домаћинства (годишња потрошња од 2.500 до 5.000 kWh) у првој половини 2017. године, по методологији Еуростата

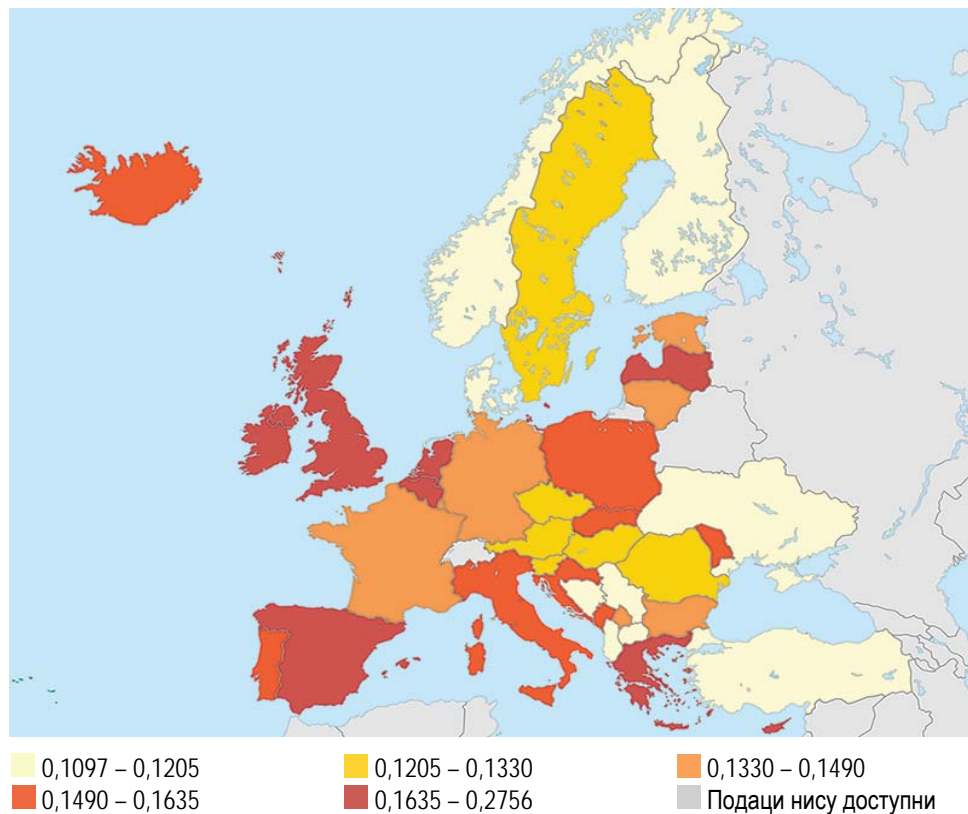
Напомена: наведени износи укључују све порезе и дажбине

* Овај назив не прејудуцира статус и у складу је са Резолуцијом Савјета безбједности Уједињених народа 1244 и мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

Слика 16. Географски приказ цијена електричне енергије за домаћинства (у КМ/кWh) у првој половини 2017. године, по методологији Еуростата

Слика 17. Географски приказ цијена електричне енергије за индустрију (у КМ/кWh) у првој половини 2017. године, по методологији Еуростата

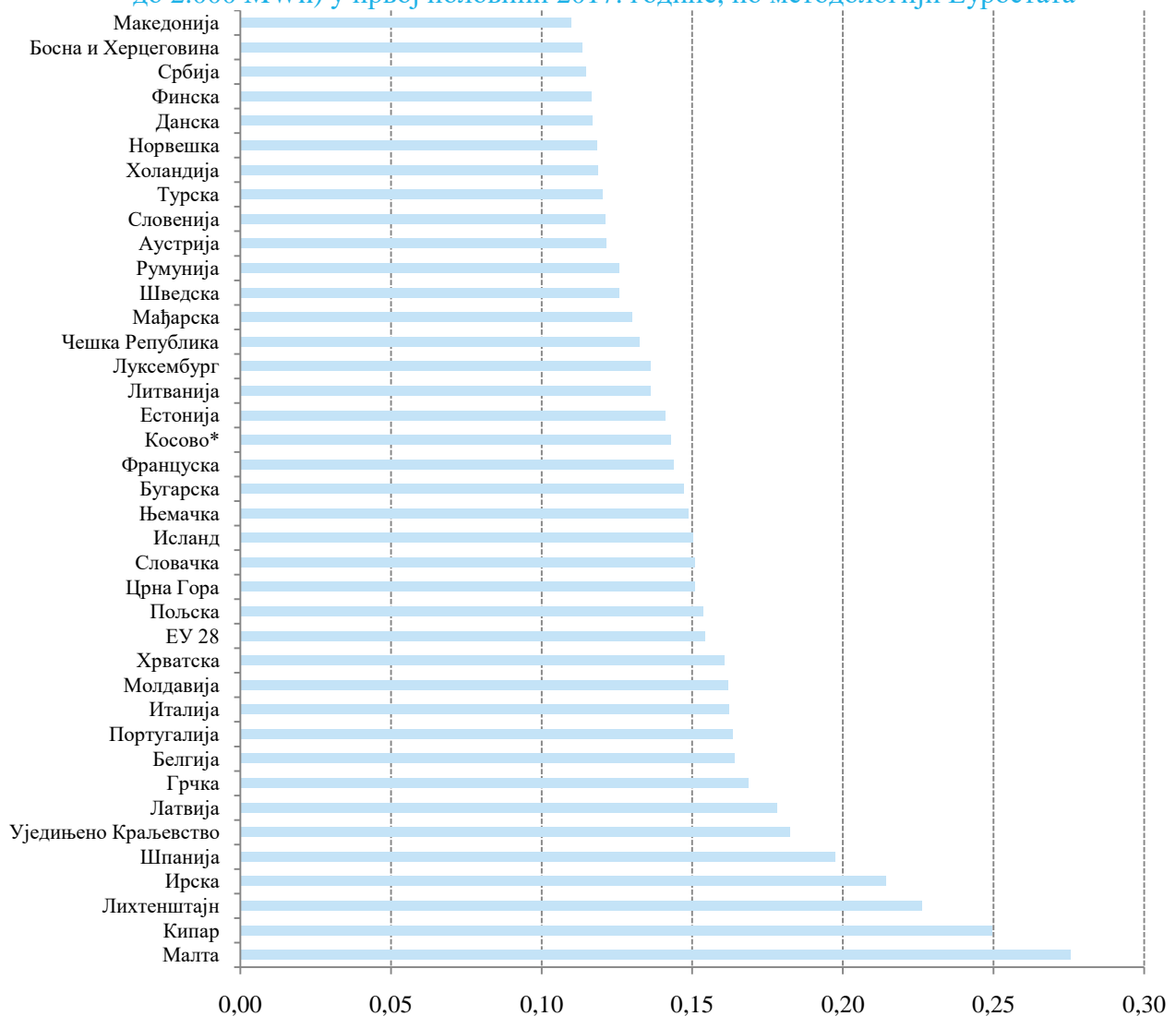
Еуростат је статистичка институција Европске уније смјештена у Луксембургу. Њен задатак је да обезбједи статистике Европској унији на европском нивоу које омогућују поређења између земаља и регија.

Резултати сарадње двије институције су препознатљиви и у извјештајима Еуростата који од 2011. године укључују податке о цијенама електричне енергије у БиХ, што омогућује њихово поређење са земљама Европске уније и неким земљама које су у процесу приступања ЕУ (слике 15 – 18).

Поред анализе података о електроенергетском сектору БиХ, ДЕРК континуисано прикупља и анализира податке о регионалном тржишту, укључујући податке берзи електричне енергије са сједиштима у Лајпцигу, Будимпешти, Букурешту, Љубљани, Београду и Загребу (табела 5).

На основу систематизованог приступа према бројним електроенергетским показатељима, ДЕРК је и током 2017. године квалитетно одговарао на бројне упите различитих домаћих и међународних институција презентујући статистичке податке о електроенергетском сектору Босне и Херцеговине.

Слика 18. Цијене електричне енергије у КМ/кWh за индустрију (годишња потрошња од 500 до 2.000 МWh) у првој половини 2017. године, по методологији Еуростата

Напомена: наведени износи не укључују порезе и дажбине

3.10 Остале кључне активности

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је и током 2017. године размјењивала податке са већим бројем државних институција, међу којима се издвајају Савјет министара Босне и Херцеговине, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ, Конкурентијски савјет БиХ и Агенција за статистику БиХ,⁴ те припремала различите информације за њихове потребе. Посебан допринос ДЕРК је дао раду Одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији и Пододбора за транспорт, енергију, животну средину и регионални развој, као и у изради одговора на Упитник Европске комисије за припрему мишљења о Захтјеву за чланство БиХ у ЕУ. Ово се посебно односи на питања из поглавља 15: Енергија, поглавља 21: Трансевропске мреже, поглавља 28: Заштита потрошача и здравља, те на одређену проблематику из Економских критеријума.

Свој пуни допринос ДЕРК је дао у спровођењу бројних активности и припреми различитих докумената у сектору енергије, укључујући израду *Оквирне енергетске стратегије Босне и Херцеговине до 2035. године*, подршку реализацији техничке помоћи БиХ у успостављању институционалног оквира за организовано тржиште за дан унапријед и припрему других докумената којима се реализују договорене мјере из акционог плана, односно *Мапе пута за спровођење иницијативе 'Западни Балкан б'* (тзв. *WB6 иницијатива*). ДЕРК има проактиван приступ у спроведби овог документа, што је у складу са информацијом са сједнице Савјета министара БиХ од 6. марта 2017. године, када су сви надлежни органи БиХ и ентитета позвани да реализују идентификоване мјере за ефикасно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ и регији.

ДЕРК, у складу са својим законским овлашћењима да као регулаторно тијело дјелује и на подручју Брчко Дистрикта БиХ, у свом раду сарађује и са Владом Дистрикта.

Државна регулаторна комисија и ентитетске регулаторне комисије – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске (РЕРС), сарађују и усклађују своје дјеловање од свог оснивања.

Развој законодавног оквира

Босна и Херцеговина је до 1. јануара 2015. године требала ускладити домаће законодавство са законодавством ЕУ у сектору енергије, с фокусом на садржај Трећег енергетског пакета (видјети Прилог Е). У том смислу, од краја 2012. до јануара 2014.

⁴ Меморандуме о сарадњи Државна регулаторна комисија за електричну енергију потписала је са Агенцијом за статистику БиХ 19. априла 2011. године и са Конкурентијским савјетом БиХ 28. маја 2014. године.

године, кроз програм техничке помоћи Европске комисије реализован је пројект *Израда законодавног оквира у области електричне енергије у БиХ у складу са правном тековином ЕУ*.

Крајњи резултат пројекта је усклађени скуп радних текстова нових закона, а у неким случајевима нацрта измјена и допуна постојећих закона, за нивое државе, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Транспозиција примјењивог законодавства ЕУ је организована на начин који обезбјеђује пуну усклађеност законодавства свих административних нивоа у БиХ (узимајући у обзир њихове засебне надлежности и регулаторна овлашћења) и правне тековине ЕУ у сектору електричне енергије.

Радна група, коју су чинили стручњаци из ресорних министарстава, регулаторних комисија и привредних субјеката, полазећи од резултата програма техничке помоћи Европске комисије, уз значајан допринос Секретаријата Енергетске заједнице, од децембра 2015. године интензивно је радила на припреми радног текста новог државног закона који би омогућио транспозицију Трећег енергетског пакета у Босни и Херцеговини. Слиједом наведених активности, 13. октобра 2016. године три ресорна министра и директор Секретаријата Енергетске заједнице потписали су *Споразум о отклањању озбиљног и дуготрајног кришења Уговора о успостави Енергетске заједнице у гасном сектору*. Дан касније Министарски савјет Енергетске заједнице је донијео Одлуку којом су раније донесене мјере против Босне и Херцеговине суспендоване до 31. марта 2017. године, до када је требао бити усвојен државни закон у складу са потписаним Споразумом и њиме дефинисаним Акционим планом, који укључује и усвајање међусобно хармонизованих ентитетских закона о гасу. Како у дефинисаном року наведене активности нису реализоване, мјере против БиХ су поново активирани и важиле су до 14. децембра 2017. године.

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ припремило је *Преднацрт закона о регулатору електричне енергије и природног гаса, преносу и тржишту електричне енергије у БиХ*, о чијем је садржају у мају 2017. године организовало јавне консултације позивајући све заинтересоване субјекте и организације на доставу писаних коментара. ДЕРК је ову могућност искористио, дајући своје конкретне сугестије и подржавајући израду новог закона, изразио спремност и интерес да у наставку активности усклађивања домаћег законодавства са законодавством ЕУ у сектору енергије даје свој пуни, непосредни и континуисани допринос.

Инвестирање у сектор енергије

Током 2017. године одвијале су се активности Америчке агенције за међународни развој (USAID) у оквиру пројекта *Инвестирање у сектор енергије* (EIA). Пројект чије је трајање планирано од септембра 2014. до септембра 2019. године, усмјерен је на сарадњу и помоћ свим кључним субјектима енергетског сектора

у Босни и Херцеговини у приступању и интеграцији у Европску унију (министарства, регулатори, привредни субјекти и др.). Пројект USAID EIA организован је кроз сљедеће компоненте:

- Уклањање препрека за инвестирање у сектор енергије,
- Развој малопродајног тржишта у БиХ,
- Постизање уштеда у потрошњи енергије, користећи регулаторне подстицаје кроз финансијске механизме – облигационе шеме за енергетску ефикасност,
- Коришћење производног отпада (биомасе) за производњу електричне и топлотне енергије,
- Смањење емисија штетних гасова из великих уређаја за ложење, и
- Односи с јавношћу, укључујући развој алата за поређење цијена електричне енергије.

Представници Државне регулаторне комисије прате активности организоване у оквиру пројекта и учествују у реализацији појединих компоненти, а нарочито оних које су у функцији рада регулатора. Током 2017. године ДЕРК је показао посебан интерес и непосредно учествовао у реализацији активности из домена инвестирања у сектор, интеграције обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности, пословних процеса оператора дистрибутивног система и размјене података у сектору, као и односа с јавношћу и развоју алата за поређење цијена електричне енергије.

Слиједећи успјешну организацију Енергетског самита у претходне двије године којим је успостављен нови модел дијалога о актуелним темама из сектора енергије, Пројект EIA је заједно са *Њемачким друштвом за међународну сарадњу (GIZ)* у априлу 2017. године организовао Трећи Енергетски самит у БиХ.

Дискусија на Трећем Енергетском самиту обухватила је бројне теме, укључујући стратешко планирање и развој енергетског сектора, будућност тржишта електричне енергије, шеме подстицаја, потенцијале и могућности енергетске ефикасности, стратешко планирање у области малих хидроелектрана, услове за инвестирање у пројекте биоенергије у регији, те слику електроенергетског сектора у очима јавности.

Више од 400 учесника присуствовало је пленарним сједницама, панел дискусијама, презентацијама и интерактивним радионицама. Трећи Енергетски самит окупио је бројне партнере из државних и ентитетских парламената, министарстава и регулатора, из општина, електропривредних предузећа, привредних комора, малих и средњих предузећа, невладиних организација и медија, те представнике међународних организација и донатора који дјелују у сектору.

Самит је одржан под покровитељством Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, Државне регулаторне комисије и ентитетских регулатора.

Подстицање обновљивих извора енергије у БиХ

Почетком 2016. године *Њемачко друштво за међународну сарадњу* (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH) покренуло је пројект *Подстицање обновљивих извора енергије у БиХ* у циљу креирања предуслова за њихово значајније коришћење.

Главни партнери у имплементацији пројекта који траје до краја 2019. године су надлежна државна и ентитетска министарства и регулатори, те оператори за обновљиве изворе енергије, односно за системе подстицаја.

Пројект пружа техничку асистенцију у домену општег унапређења оквирних услова за производњу топлотне и електричне енергије из обновљивих извора енергије (ОИЕ), са нагласком на коришћењу биоенергије и побољшање технологија малих хидроелектрана (инсталисане снаге до 10 MW).

Концепт пројекта препознаје различите сегменте дјеловања, укључујући стратешки, законски и регулаторни оквир, административне процедуре и шеме подстицаја, иновативне технологије, те јачање капацитета и развој конкретних алата. Пројект је конципиран кроз четири подручја дјеловања:

- Општи оквирни услови за сектор обновљивих извора енергије,
- Развој сектора биоенергије и иновативних технологија,
- Унапређење сектора малих хидроелектрана,
- Шеме подстицаја и начини финансирања пројеката ОИЕ.

Дугорочни карактер пројекта доприноси даљњем одрживом развоју обновљивих извора енергије и потребној диверсификацији извора енергије, чиме се повећава енергетска сигурност земље.

Пројект је организован на начин који обезбјеђује пуну координацију са активностима које се воде у оквиру пројекта Развојног програма Уједињених нација (UNDP) *Запошљавање и сигурно снабдијевање енергијом коришћењем биомасе* и Пројекта USAID-а *Инвестирање у сектор енергије*.

Актуелни и ријешени судски спорови

Свих пет досадашњих пресуда Суда Босне и Херцеговине је потврдило законитост одлука ДЕРК-а које су биле судским путем оспорене од правних лица о чијим захтјевима је одлучивао након проведених тарифних поступака. У периоду од 2009. до 2016. године није било нових захтјева од активно легитимисаних субјеката за преиспитивање одлука из регулаторне праксе Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

Предмет спора између Електропреноса БиХ и Електропривреде ХЗХБ (описан у секцији 3.5 Извјештаја) је такве природе да

ДЕРК исти није могао ријешити на задовољство обје стране у поступку. Када се томе дода његова вриједност и сасвим извјестан утицај на економске интересе било које стране у поступку, било је потпуно основано очекивати да ће незадовољна страна искористити своје право покретања поступка пред Судом Босне и Херцеговине.

Суд Босне и Херцеговине је 27. марта 2017. године обавијестио ДЕРК да је Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне тужбом покренула управни спор против ове одлуке Државне регулаторне комисије. Истовремено, тужилац је тражио одгону њеног извршења, али је након одговора ДЕРК-а Рјешењем Суда Босне и Херцеговине од 4. априла 2017. године, такав захтјев Електропривреде ХЗХБ одбијен. Чврсто увјерен у исправност одлуке, ДЕРК је предузео даље процесноправне радње у вези са управним спором, припремио одговор на тужбу који оспорава све тужбене наводе, те Суду доставио комплетан спис на одлучивање. До времена израде овог Извјештаја, пресуда у овом предмету није донесена.

Од свог оснивања, ДЕРК се није сусретао са проблемима у наплати регулаторне накнаде. Изузетно, ДЕРК по овом питању није наишао на потпуну сарадњу са Друштвом КТГ д.о.о. Зеница, својевремено власником лиценце за међународну трговину електричном енергијом, те је наплату својих потраживања морао захтијевати судским путем. Иако је доказано постојање потраживања ДЕРК-а у траженом износу и утврђено право на законску затезну камату, тужени КТГ д.о.о. Зеница није у остављеном року поступио по правоснажној пресуди Општинског суда у Зеници из октобра 2017. године и извршио своју обавезу. Стога је надлежном суду у децембру 2017. године упућен приједлог за извршење. У вријеме израде Извјештаја извршни поступак је у току.

ДЕРК је крајем 2017. године, како би предуприједио сличан слијед у евентуалним новим проблемима у наплати својих потраживања, одлучио да претходни систем издавања фактура за плаћање регулаторне накнаде, од почетка 2018. године замијени налагањем њеног плаћања управним актом, који има снагу извршне исправе. Тиме се избјегавају дуготрајне процедуре доказивања потраживања у парничном поступку и успоставља ефикаснији и економичнији механизам наплате потраживања по овом основу.

4. АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија са једне стране и слjedeћих девет Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Грузија, Косово*, Македонија, Молдавија, Србија, Украјина и Црна Гора.⁵

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Грчка, Хрватска, Холандија, Италија, Кипар, Латвија, Литванија, Мађарска, Њемачка, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија, Уједињено Краљевство, Финска, Француска, Чешка и Шведска. Ових 20 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у Енергетској заједници имају Јерменија, Норвешка и Турска. Током 2016. године Бјелорусија је поднијела захтјев за стицање статуса посматрача.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога, то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

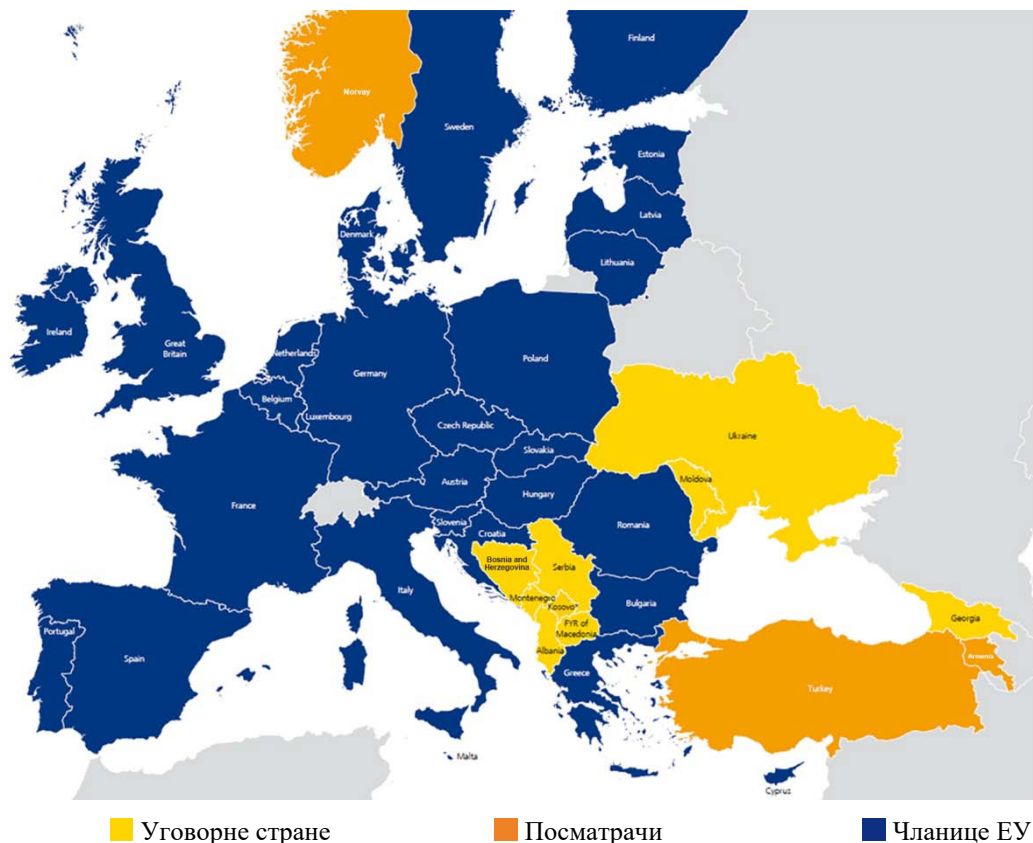
Закључивањем овог уговора, Уговорне стране из регије се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis*-а ЕУ, односно спроведбом одговарајућих директива и уредби ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, сигурности снабдијевања, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих извора, енергетске ефикасности, нафте, статистике и инфраструктуре (Прилог Е).

Уговор о успостави Енергетске заједнице важи до јула 2026. године.

⁵ Листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембра 2017. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године, Украјина од 1. фебруара 2011. године, а Грузија од 1. јула 2017. године.

Уговорне стране у вријеме ступања на снагу биле су и Бугарска и Румунија, које су приступиле Европској унији 1. јануара 2007. године, као и Хрватска која је чланица ЕУ од 1. јула 2013. године

Слика 19. Географски обим Енергетске заједнице

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, основане су слjedeће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас, Форум за нафту и Секретаријат.

Министарски савјет, као највише тијело Енергетске заједнице обезбјеђује постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

Стална група на високом нивоу (PHLG), која окупља високе званичнике Уговорних страна и два представника Европске комисије, обезбјеђује континуитет састанака Министарског савјета и спровођење договорених активности, те одлучује о спровођењу мјера у одређеним областима.

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ECRB), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља регије, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER). ECRB разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта.

Према мишљењу Европске комисије ово наднационално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета. Форуми Енергетске заједнице, посвећени електричној енергији, гасу и нафти, окупљају све заинтересоване актере – представнике влада, регулатора, компанија, купаца, међународних финансијских институција и др.

Секретаријат Енергетске заједнице, са сједиштем у Бечу, представља кључни административни фактор и заједно са Европском комисијом обезбјеђује неопходну сарадњу и пружа подршку за рад других институција. Секретаријат је одговоран за надгледање одговарајуће спроведбе обавеза Уговорних страна и подноси годишњи извјештај о напретку Министарском савјету. У том смислу, Секретаријат дјелује као *'чувар'* Уговора, док Европска комисија има улогу генералног координатора.

У протеклом периоду Енергетска заједница је израсла у организацију која обезбјеђује чврст институционални оквир за сарадњу, међусобну подршку и размјену искустава и стога служи као модел за регионалну сарадњу у вези енергетских питања.

Током 2017. године у Енергетској заједници настављене су активности у развоју правног оквира и примјени националних закона који се односе на тржишта енергије, обновљиве изворе, енергетску ефикасност и заштиту животне средине. Посебна пажња посвећена је сарадњи са представницима цивилног друштва и пословних субјеката. Ефикасним радом *Центра за рјешавање спорова и преговарање*, који је успостављен 25. октобра 2016. године, побољшане су спроведбене мјере и правила за рјешавање спорова, чиме се појачава примјена правног оквира и смањују инвестициони ризици. Кроз функционисање *Парламентарног пленума* оснажена је улога националних парламената, уз паралелно повећање транспарентности у институцијама Енергетске заједнице.

Значајну подршку развоју регије дају мјере које су дефинисане у оквиру *'Берлинског процеса'*, односно иницијативе за шест земаља Западног Балкана (WB6 иницијатива) у коју су укључене Албанија, Босна и Херцеговина, Косово*, Македонија Србија и Црна Гора. У домену електричне енергије оне се прије свега односе на отклањање недостатака у примарној и секундарној легислативи, развој организованог veleпродајног тржишта и балансног тржишта, тржишну алокацију прекограничних капацитета, дерегулацију цијена, раздвајање тржишних од дјелатности које карактерише природни монопол, те на јачање независности регулатора. У оквиру овог процеса представници оператора преносног система, берзи, регулатора и министарства су у Бечу 27. априла 2016. године потписали *Меморандум о разумијевању* који утврђује општа начела сарадње, као и конкретне мјере за развој регионалног тржишта електричне енергије.

Након самита одржаних у Берлину, Бечу и Паризу, Четврти самит Западног Балкана одржан је у Трсту 12. јула 2017. годи-

не. Шефови влада, министри одговорни за енергију, привреду и спољне послове из регије и високи представници сусједних земаља Европске уније, нагласили су значај *‘Програма повезивања’* у различитим секторима, који се фокусира на регионалну транспортну и енергетску инфраструктуру и реформе, истичући да добро повезане и функционалне инфраструктурне мреже покрећу економски раст, пружају пословне прилике, привлаче инвестиције и генеришу нова радна мјеста.

У Декларацији, која је издана након Самита, као темељи сарадње у сектору енергије идентификовани су Меморандум о разумијевању из 2016. године и Уговор о успостави Енергетске заједнице, у оквиру којег се, према Наслову, односно Глави III могу предузети све мјере за креирање јединственог тржишта енергије. Познато је да овај дио Уговора, поред девет Уговорних страна Енергетске заједнице, укључује и осам сусједних држава чланица ЕУ (Бугарска, Грчка, Хрватска, Италија, Мађарска, Пољска, Румунија и Словачка). У том смислу је договорено да Секретаријат Енергетске заједнице за наредни Самит који ће 2018. године бити одржан у Лондону, предложи скуп потребних мјера, укључујући проблематику трговине електричном енергијом и лиценцирања.

Министарски савјет Енергетске заједнице, које се неформално састао 9. и 10. јуна 2017. године, засиједао је 14. децембра 2017. године. Том приликом разматране су припреме за израду интегрисаних националних енергетских и климатских планова у Уговорним страна Енергетске заједнице. Европска комисија је позвана да предложи укључење садржаја пакета *‘Чиста енергија за све Европљане’* у *acquis* Енергетске заједнице. Савјет је поздравио приједлог Европске комисије о спроведби Директиве 98/70/ЕЗ која се односи на квалитет бензина и дизелских горива, као и приједлог спроведбе основних елемената Поглавља II, Поглавља IV и Прилога VI Директиве 2010/75/ЕУ о индустријским емисијама.

Приоритети Енергетске заједнице у 2018. години укључују:

- Измјене и допуне Уговора о успостави Енергетске заједнице, уз фокус на боље спровођење, одрживост и истински интегрисано паневропско енергетско тржиште,
- Пуно спровођење Трећег енергетског пакета ЕУ, посебно раздвајање операторâ преносног система (електрична енергија и гас) у свим Уговорним странама,
- Хармонизација приступа у лиценцирању,
- Сарадња у ванредним ситуацијама,
- Елаборисање и усаглашавање климатских циљева Енергетске заједнице (обновљиви извори, енергетска ефикасност, смањење емисија стакленичких плинова) до 2030. године, и
- Почетак израде интегрисаних енергетских и климатских планова на националном и регионалном нивоу.

Босна и Херцеговина и Енергетска заједница

Активним дјеловањем у Енергетској заједници Босна и Херцеговина потврђује своју одређеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама Европске уније.

Евидентно је да у самој Босни и Херцеговини, на различитим административним нивоима треба учинити додатне напоре у транспозицији и примјени *acquis*-а Енергетске заједнице. За реализацију бројних обавеза рокови су већ прошли, а за значајан број обавеза преостало је релативно кратко вријеме (Прилог Е). На ово указују и отворени случајеви за рјешавање спорова које је иницирао Секретаријат Енергетске заједнице (Прилог Ф).

Активности ДЕРК-а у тијелима Енергетске заједнице

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих пројеката у функцији развоја Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и проводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупуљају енергетске регулаторе из регије и Европске уније.

Кључне активности ДЕРК-а у Енергетској заједници и даље су усмјерене на Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ECRB), који је успостављен 11. децембра 2006. године у Атини. Све од тада ДЕРК активно учествује у његовом раду, представљајући и заступајући интересе Босне и Херцеговине. Афирмацији БиХ доприноси предједавање Радном групом ECRB-а за проблематику купаца и малопродајна тржишта, од 2007. године.

Током 2017. године, у којој је одржао три састанка, Регулаторни одбор дао је значајан допринос креирању политике Енергетске заједнице у домену регулаторних иницијатива за промоцију инвестиција у мреже, третмана интерконектора између Уговорних страна Енергетске заједнице и чланица Европске уније, те развоја независности регулатора. У протеклој години ECRB је наставио заједничке активности са Агенцијом за сарадњу енергетских регулатора (ACER), Савјетом европских енергетских регулатора (CEER) и Асоцијацијом медитеранских енергетских регулатора (MEDREG), те са Европском мрежом оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и Европском мрежом оператора транспортног система за гас (ENTSO-G).

Регулаторни одбор значајан дио својих активности организује кроз своје радне групе (Радна група за електричну енергију, Радна група за гас и Радна група за проблематику купаца и малопродајна тржишта) дјелујући уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRA

Регионална асоцијација енергетских регулатора (енг. *Energy Regulators Regional Association* – ERRA) је организација независних регулаторних тијела за енергију из Европе, Азије, Африке и Америке. Промјенама Статута у 2015. години уклоњене су баријере за придруживање регулатора из нових регија и омогућена активна улога свих чланица. ERRA има 30 пуноправних и седам придружених чланица, које долазе из 34 државе (слика 20).

Циљеви ERRA-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланица, те бољи приступ информацијама о свјетској пракси у регулисању енергетских дјелатности.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправна чланица ERRA-е од 19. маја 2004. године. На Генералној скупштини у мају 2010. године, као придружене чланице ове организације примљене су и двије ентитетске регулаторне комисије из Босне и Херцеговине – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске.

Представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине и Инвестиционе конференције. Запажен је ангажман представника Државне регулаторне комисије у раду сталних комитета и радних група, од којих се издвајају Радна група за проблематику купаца и малопродајна тржишта,

Слика 20. Чланство у ЕРРА-и

Стални комитет за тарифе и цијене и Стални комитет за лиценце и конкуренцију. Од 2010. године предсједавање овим комитетом доприноси афирмацији БиХ у ЕРРА-и.

Поред активног рада у тијелима ЕРРА-е, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава улогу чланице ове регионалне асоцијације пружањем релевантних информација о енергетском сектору и регулаторној пракси Босне и Херцеговине.

У институцијама ЕРРА-е примјетна је историјска еволуција тема за које су чланице заинтересоване. Широко заступљено реструктурисање енергетског сектора и тржишта узроковало је да конкурентно оријентисана одржива рјешења буду предмет посебног занимања и дјеловања регулаторних тијела.

4.3 Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG

Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (енг. *Mediterranean Energy Regulators* – MEDREG) основана је 2007. године ради промовисања сарадње енергетских регулатора из земаља на сјеверној, јужној и источној обали Медитеранског базена. MEDREG окупља регулаторна тијела из Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Израела, Италије, Јордана, Кипра, Либије, Малте, Марока, Палестинске управе, Португала, Словеније, Туниса, Турске, Црне Горе и Шпаније (слика 21).

Главни циљ Асоцијације је промоција јасних, стабилних и усклађених правних и регулаторних оквира Медитерана ради омогућавања инвестиција у енергетску инфраструктуру и подршке интеграцији тржишта. Стога, MEDREG промовише

Слика 21. Географски обим MEDREG-а

сталну размјену знања, искуства и стручности, прикупљање података кроз свеобухватне студије, извјештаје са препорукама, те специјализоване обуке у сфери енергетске регулације. Асоцијација је посвећена заштити купаца, фокусирајући се на приступ информацијама и подизање свијести о промјенама у сектору, као и посебне начине заштите рањивих категорија купаца.

Организациона структура MEDREG-а обухваћа Генералну скупштину, Секретаријат са сједиштем у Милану и пет радних група за: (1) институционална питања, (2) електричну енергију, (3) гас, (4) животну средину, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност и (5) проблематику купаца.

Представници ДЕРК-а непосредно учествују у раду Генералне скупштине, а у активностима радних група употребом различитих телекомуникационих алата, те достављањем тражених информација и коментара на нацрте докумената.

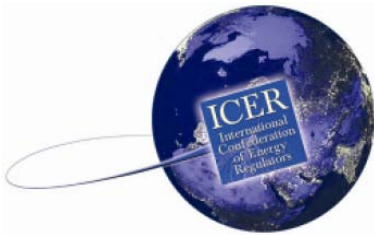
4.4 Савјет европских енергетских регулатора – CEER

Савјет европских енергетских регулатора (енг. *Council of European Energy Regulators* – CEER) је непрофитна асоцијација независних, законом прописаних тијела одговорних за регулисање енергије на државном нивоу. Савјет окупља 36 националних регулаторних тијела (29 пуноправних чланова и седам посматрача) из држава чланица Европске уније, Европске слободне трговинске зоне (ЕФТА) и земаља у процесу придруживања Европској унији, укључујући Уговорне стране Енергетске заједнице. Савјет европских енергетских регулатора посвећен је активностима у развоју конкурентних енергетских тржишта и јачању улоге купаца. Радећи заједно кроз CEER, национална регулаторна тијела дају напредне препоруке на европском нивоу, ширећи најбоље праксе и дајући рјешења у оквиру националних регулатора.

Крајем 2015. године Савјет европских енергетских регулатора отворио је своја врата Уговорним странама Енергетске заједнице. Државна регулаторна комисија за електричну енергију статус посматрача у CEER-у има од 1. јануара 2017. године. У том својству представници ДЕРК-а учествују у раду Генералне скупштине и радних група CEER-а. Такође, Државна регулаторна комисија има приступ CEER-овој афирмисаној регулаторној мрежи и инструментима сарадње, уз могућност детаљног разумијевања енергетских политика и пракси Европске уније. У том погледу, учешће у раду Савјета европских енергетских регулатора је корисно и на путу Босне и Херцеговине ка чланству у Европској унији, и испуњавању обавеза које оно повлачи у смислу спроведбе *acquis*-а у области енергије.

4.5 Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER

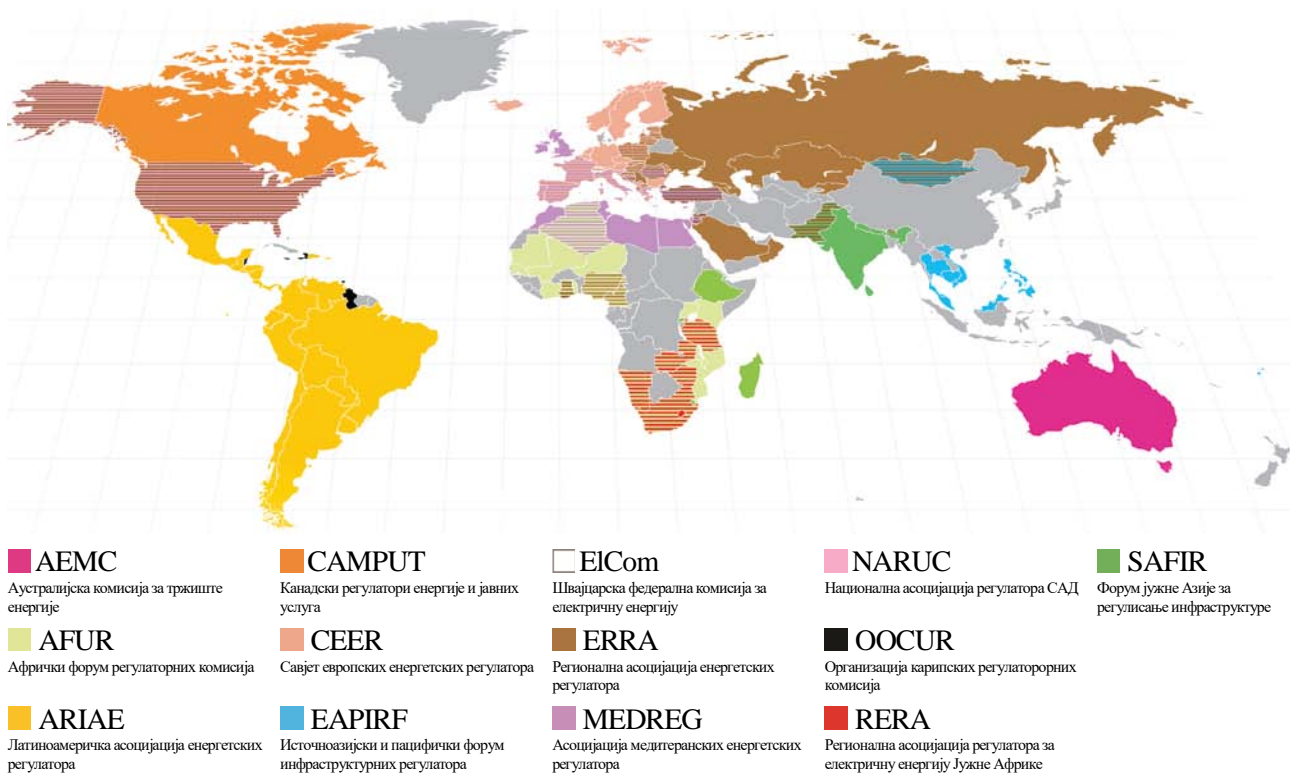
Основана у октобру 2009. године, Међународна конфедерација енергетских регулатора (енг. *International Confederation of Energy Regulators – ICER*) представља добровољни оквир за сарадњу на свјетском нивоу. Циљ ICER-а је да побољша информисаност јавности и креатора политичких одлука, као и разумијевање регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социо-економских, околинских и тржишних питања.

Преко 250 регулаторних тијела са шест континената, путем 11 регионалних регулаторних асоцијација и два национална енергетска регулаторна тијела остварују чланство у ICER-у (слика 22). ДЕРК учествује и прати рад ICER-а путем ERRА-е, MEDREG-а и CEER-а.

ICER-ове активности су усмјерене на неколико кључних подручја, у складу са темама које дефинише Свјетски енергетски регулаторни форум, водећа међународна конференција о регулисању енергије која се одржава сваке три године. Шести Свјетски енергетски регулаторни форум, одржан у Истанбулу током маја 2015. године, идентификовао је сигурност снабдијевања, енергетску одрживост, конкурентност и добре регулаторне праксе као приоритетне теме за текући трогодишњи период и сходно томе установио четири посебне виртуелне групе. Наредни, Седми Свјетски регулаторни форум ће бити одржан у Канкуну, Мексико, у марту 2018. године.

Слика 22. Чланице ICER-а

Форум ће се усредоточити на значајне иновације које широм свијета мијењају основе енергијског ланца. У фокусу ће бити најважнија актуелна регулаторна питања, укључујући јачање улоге купаца, проблематику динамичних тржишта и одрживост инфраструктуре.

Форум ће промовисати оснаживање улоге жена у области енергије кроз уједначавање родне перспективе у свим активностима, што је наставак активности започетих октобра 2013. године оквиру иницијативе ICER-а под називом *Жене у области енергије*.

У истој 2013. години ICER је покренуо издавање своје Хронике, као средства за даљу промоцију јачања размјене регулаторних знања и истраживања. Од тада као члан Уредничког одбора овог стручног часописа дјелује и запосленик ДЕРК-а. ICER-ова Хроника је публикација која се објављује два пута годишње у електронском облику и садржи стручне чланке из регулаторне тематике.

ДЕРК активно учествује у раду ICER-а и пружа подршку на разне начине, укључујући доставу одговора по различитим активностима и упитницима, чиме се омогућава увид и размјена пракси у подручјима од интереса за рад регулатора.

5. РЕВИЗИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ утврђено је да се ДЕРК финансира из властитих прихода. Основни приход ДЕРК-а у 2017. години је била регулаторна накнада коју су плаћали власници лиценци за пренос електричне енергије, независног оператора система, међународне трговине и снабдијевања купаца, те дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ. Регулаторна накнада се одређује тако да покрије трошкове ДЕРК-а, а за процјењени вишак прихода над расходима се умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде у наредном периоду.

Осим бриге за реализацијом поменутих властитих прихода финансијско пословање ДЕРК-а покрива и сљедеће активности:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану,
- краткорочно планирање и управљање новчаним токовима,
- редовно праћење реализације финансијског плана за текућу годину,
- анализа и процјена будућих новчаних токова у сврху припреме новог финансијског плана,
- припрема финансијског плана за наредну годину,
- унутрашње финансијско извјештавање као основа за доношење одговарајућих пословних одлука, и
- финансијско извјештавање према спољним тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Конечан резултат свих наведених активности и донесених одлука су финансијски извјештаји у којима су исказани резултати пословања на крају пословне године. Сваке године се врши ревизија финансијских извјештаја ДЕРК-а с циљем независне и непристрасне провјере исказаних резултата пословања, као и усклађености тих поступака са важећим прописима.

У првом кварталу 2017. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а за претходну годину вршило је друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг РЕВИК д.о.о. Сарајево, са којим је закључен уговор у поступку конкурентског захтјева за доставу понуда.

Обављајући ревизију у складу са Међународним ревизијским стандардима ревизори су прикупили доказе о износима и другим подацима објављеним у финансијским извјештајима како би се у разумној мјери увјерили да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешке. Осим утврђивања реалности финансијских извјештаја у цјелини, ревизија је подразумевала и одговарајућу оцјену примијењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства ДЕРК-а.

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују реално и објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31. децембра 2016. године, те резултате његовог пословања и промјене на трајним изворима и готовинском току за годину која је тада завршила, у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања (МСФИ).”
РЕВИК,
Сарајево, 10. марта 2017.

На основу прибављених доказа независни ревизор је позитивно оцијенио финансијске извјештаје ДЕРК-а за 2016. годину. Мишљење независног ревизора је да презентација финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, објективно и истинито приказује стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Наведеним мишљењем је задржана највиша ревизијска оцјена усклађености финансијских извјештаја са међународно важећим стандардима и законским прописима, коју је ДЕРК у ранијим периодима добијао од екстерних ревизора, међу којима су и оцјене Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

Сprovedеним *ex-post* контролама финансијских трансакција нису пронађене неправилности. Тиме је потврђена ефикасност постављеног система финансијског управљања и унутрашње контроле којима се обезбјеђује превенција или идентификација могућих грешака у циљу заштите имовине од губитака узрокованих непажњом или лошим управљањем.

У циљу даљњег развоја система финансијског управљања и контроле ДЕРК је у извјештајном периоду потписао *Споразум о вршењу интерне ревизије* са Јединицом за интерну ревизију Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Успостављањем функције интерне ревизије у складу са принципима и стандардима које спроводе институције Босне и Херцеговине, у пословање се уводи и додатна *ex-ante* контрола дефинисаних процеса и оснажује процес интегралног управљања свим ризицима (тзв. ризик менаџмент).

Спровођењем екстерне ревизије ДЕРК обезбјеђује и независан и поуздан извјештај о коришћењу имовине те управљању приходима и расходима. Ради пружања информација о свом финансијском положају и резултатима пословања заинтересованим лицима и широј јавности, Државна регулаторна комисија сваке године објављује ревизијски извјештај. Ревидовани финансијски извјештаји за 2016. годину су објављени у “Службеном гласнику БиХ”, број 27/17 и у оквиру интернет презентације ДЕРК-а.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2018. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију ће наставити своје активности на обезбјеђењу услова за слободну трговину и континуисано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2018. години задржати континуитет сарадње са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Такође, примарни интерес ће остати и размјена информација и усклађеност кључних регулаторних активности са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, надлежним за креирање политике у складу са *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*.

Сви досада примјењивани модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања ће се користити и у 2018. години у односима са Регулаторном комисијом за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурентским савјетом БиХ.

Како би задовољио потребе различитих нивоа одлучивања за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије ДЕРК ће остати референтан извор и активан генератор ових података. У овом циљу ДЕРК ће слиједити развој ЕУ правила и поштовати агенду Енергетске заједнице, уз наставак сарадње са Агенцијом за статистику БиХ.

ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа у оквиру својих надлежности,
- издавање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- креирање нових регулаторних правила, те анализирање раније донесених регулаторних правила и постојеће праксе, уз преглед и ревизију аката ДЕРК-а,
- праћење набавке помоћних услуга и пружања системске услуге и балансирања електроенергетског система БиХ, и по потреби наставак развоја модела ових услуга,

- стварање већег степена интеграције домаћег тржишта електричне енергије,
- допринос уређењу и функционисању велепродајног тржишта, укључујући успостављање институционалног оквира за организовано тржиште за дан унапријед,
- допринос уређењу и функционисању потпуно отвореног малопродајног тржишта у БиХ,
- развој правила којима се регулише прикључење корисника на преносни систем,
- јачање капацитета за испуњавање међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем,
- одобравање и надзирање правила која развију Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Електропренос Босне и Херцеговине и Комунално Брчко,
- одобравање *Индикативног плана развоја производње за период 2019–2028. година, Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- праћење примјене Механизма наплате између оператора преносног система (ИТС механизам) и рада Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO),
- регулаторно дјеловање у вези Европских правила и смјерница за рад мрежа,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси, и
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У спровођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлашћења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца и дати свој пуни допринос у изналажењу најбоље примјењивих рјешења.

С обзиром на чињеницу да је Босна и Херцеговина на основу Уговора о успостави Енергетске заједнице обавезна у своје законодавство транспоновати и у пракси спровести прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту (‘Трећи енергетски пакет’), ДЕРК ће у оквирима својих компетенција и оптималном координацијом са другим кључним субјектима дати свој допринос развоју правног оквира.

У интересу свих кључних субјеката је спроведба реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини, хармонизација подзаконских прописа и ефикасна координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на европским директивама и правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије.

У том смислу, ДЕРК планира наставак активног учешћа у изради законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ, те у отклањању недостатака у електроенергетском сектору који су наведени у извјештајима Европске комисије о БиХ.

Државна регулаторна комисија ће у складу са својим надлежностима дати допринос реализацији препорука са састанака Одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији и Пододбора за транспорт, енергију, животну средину и регионални развој. Као једна од институција које су надлежне за преузимање и спровођење *acquis*-а, ДЕРК ће дати даљњи допринос у наредним фазама које слиједе израду одговора на Упитник Европске комисије за припрему мишљења о Захтјеву за чланство БиХ у ЕУ, нарочито у вези поглавља 15: Енергија, поглавља 21: Трансевропске мреже, поглавља 28: Заштита потрошача и здравља, те одређене проблематике из Економских критеријума.

ДЕРК ће партиципирати у подршци и спроведби регионалних приоритета и пројеката Енергетске заједнице, али и приоритета који су у оквиру Енергетске заједнице идентификовани за електроенергетски сектор БиХ, и наводе се у Закључцима Министарског савјета и *Извјештају о спровођењу acquis*-а према Уговору о успостави Енергетске заједнице. ДЕРК ће дати свој пуни допринос у реализацији мјера у сектору енергије које су договорене на Четвртом Самиту земаља западног Балкана у оквиру 'Берлинског процеса'. У складу са позицијом Босне и Херцеговине ДЕРК ће учествовати у CESEC иницијативи (Иницијатива Европске комисије за гасно и електроенергетско повезивање у централној и југоисточној Европи).

ДЕРК планира дати свој допринос и у реализацији регионалних пројеката Америчке агенције за међународни развој (USAID) и Националне асоцијације регулатора САД (NARUC), прије свега у изради *Плана развоја преносне мреже у југоисточној Европи за наредних десет година*, чији је почетак најављен за фебруар 2018. године.

У 2018. години наставља се вишегодишњи пројект USAID-а *Инвестирање у сектор енергије*, те ће ДЕРК пратити његове активности и учествовати у реализацији појединих компоненти које су у функцији рада регулатора. Наставиће се учешће и у пројекту GIZ-а *Подстицање обновљивих извора енергије у Босни и Херцеговини*. Своје активно учешће ДЕРК планира и на Четвртом Енергетском самиту у БиХ, који је у оквиру ова два пројекта планиран за прољеће 2018. године.

У центру занимања биће и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ECRB – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући радне групе за електричну енергију и гас, те Радну групу за проблематику купаца и малопродајна тржишта),

- ERRA – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене и Радну групу за проблематику купаца и малопродајна тржишта),
- MEDREG – Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (укључујући Радне групе за институционална питања; за електричну енергију; за гас; за проблематику купаца, те за животну средину, обновљиве изворе и енергетску ефикасност),
- CEER – Савјет европских енергетских регулатора, и
- ICER – Међународна конфедерација енергетских регулатора.

Државна регулаторна комисија ће наставити праћење рада Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER), и зависно од развоја правног оквира у Босни и Херцеговини размотрити могућности за директно учешће у раду овог тијела.

ДЕРК ће у наредном периоду вршити анализу садржаја и активности у доношењу новог пакета енергетских прописа Европске уније за очување конкурентности у транзицији према чистој енергији (*Чиста енергија за све Европљане*), чије је усвајање најављено за 2018. годину. Овакав приступ уважава чињеницу да све нове уредбе и директиве ЕУ из сектора енергије постају обавезујуће и за Босну и Херцеговину путем механизма успостављених према Уговору о успостави Енергетске заједнице.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Основни подаци о инсталисаној снази производних објеката

Укупна инсталисана снага производних објеката у Босни и Херцеговини износи 4.384,77 MW, од чега у већим хидроелектранама 2.076,60 MW, а у термоелектранама 2.065 MW. Инсталисана снага малих хидроелектрана, вјетро, соларним и електрана на биогас је 148,94 MW, док је 91,23 MW инсталисано у индустријским електранама.

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	2×54+63	171
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	126+108	234
Чапљина	2×210	420
Рама	80+90	170
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57	114
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Мостарско блато	2×30	60
Пећ-Млини	2×15,3	30,6
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
Г3	100	85
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	300	279
СТАНАРИ	300	283

Основни подаци о преносном систему

Називни напон далековода	далеководи	
	Дужина (km)	
400 kV	864,73	
220 kV	1.520,38	
110 kV	3.952,85	
110 kV – кабловски вод	33,15	

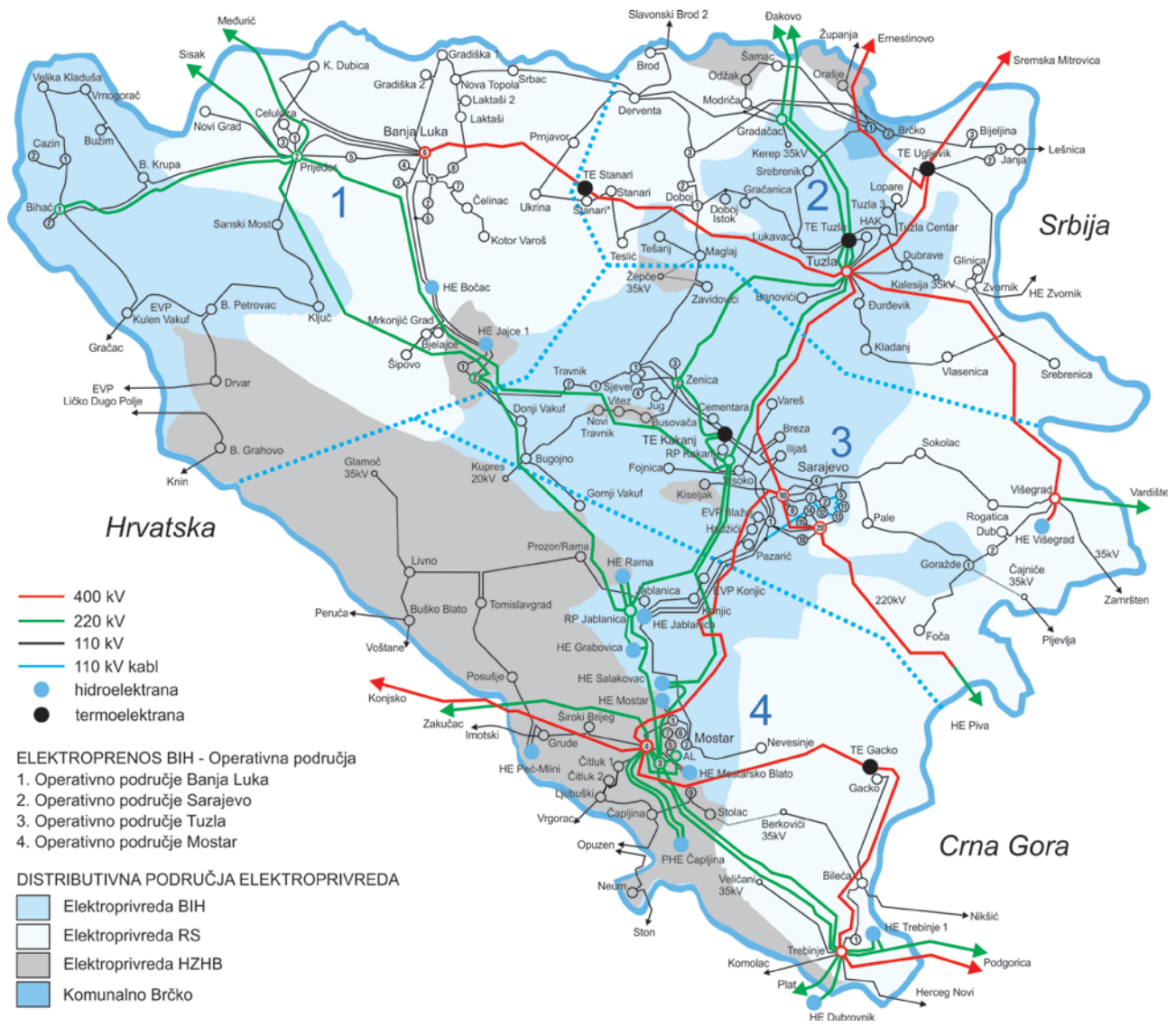
Називни напон далековода	интерконекије	
	Број интерконектора	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	23	
Укупно	37	

Врста трафостанице	трафостанице	
	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
TS 400/x kV	10	6.130,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	137	5.468,5

Преносни однос трансформатора	трансформатори	
	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	14	2.100,0
TR 110/x kV	250	6.022,0

ПРИЛОГ Б: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима Електропреноса БиХ и дистрибутивним подручјима електропривреда (31. децембар 2017. године)

ПРИЛОГ Ц: Билансне величине електроенергетског сектора Босне и Херцеговине

(GWh)

2017. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња у хидроелектранама	941,41	1.575,30	1.287,41		27,27	3.831,39
Производња у термоелектранама	6.007,23	2.870,62			2.040,59	10.918,44
Производња у малим и инд.електранама	60,38	42,21			298,98	401,57
Производња	7.009,02	4.488,13	1.287,41	0	2.366,84	15.151,40
Дистрибутивна потрошња	4.730,02	3.772,64	1.399,58	276,86		10.179,10
Губици преноса						341,52
Велики купци	1.225,42	339,99	3,40		993,01	2.561,82
Властита потр. електрана и пумпање		14,03	266,11		3,82	283,96
Потрошња	5.955,44	4.126,66	1.669,09	276,86	996,82	13.366,40

2016. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.395,40	2.498,19	1.540,38		35,41	5.469,39
Производња у термоелектранама	5.780,27	3.261,70			1.565,94	10.607,91
Производња у малим и инд.електранама	68,99	55,02			307,63	431,64
Производња	7.244,66	5.814,91	1.540,38		1.908,99	16.508,94
Дистрибутивна потрошња	4.548,29	3.721,07	1.364,62	270,08	83,65	9.987,72
Губици преноса						333,30
Велики купци	458,05	281,29	1.503,02		226,59	2.468,94
Властита потр. електрана и пумпање		11,87	51,73		11,53	75,13
Потрошња	5.006,34	4.014,23	2.919,37	270,08	321,77	12.865,10

2015. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.436,28	2.166,12	1.823,14		5.425,54
Производња у термоелектранама	5.413,40	3.298,66			8.712,06
Производња у малим и инд.електранама	160,68	93,55	16,03		270,26
Производња	7.010,36	5.558,33	1.839,17		14.407,86
Дистрибутивна потрошња	4.542,81	3.661,53	1.376,42	265,38	9.846,14
Губици преноса					359,37
Велики купци	449,56	159,31	1.763,43*		2.372,30
Властита потр. електрана и пумпање		13,96	13,90		27,86
Потрошња	4.992,37	3.834,79	3.153,75	265,38	12.605,66

* Укључујући и 861,86 GWh које су Алуминиј и Б.С.И. набавили као квалификовани купци

2014. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.542,61	2.522,09	1.755,81		5.820,52
Производња у термоелектранама	5.786,99	3.133,66			8.920,65
Производња у малим и инд.електранама	188,97	82,39	17,31		288,67
Производња	7.518,57	5.738,14	1.773,12		15.029,84
Дистрибутивна потрошња	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65	9.481,01
Губици преноса					304,46
Велики купци	442,76	155,87	1.811,57*		2.410,20
Властита потрошња електрана		14,12			14,12
Потрошња	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65	12.209,79

* Укључујући и 755,93 GWh које су Алуминиј и Б.С.И. набавили као квалификовани купци

2013. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Производња у термоелектранама	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Производња у малим и инд.електранама	150,59	73,98	14,71		239,28
Производња	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Дистрибутивна потрошња	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Губици преноса					343,10
Велики купци	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Властита потр. електрана и пумпање		13,26	8,74		22,00
Потрошња	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64

* Укључујући и 884,94 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

ПРИЛОГ Д: Електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

		2013	2014	2015	2016	2017
Производња електричне енергије	(GWh)	16.302,55	15.029,84	14.407,86	16.508,94	15.151,40
Нето увоз	(GWh)	3.166,90	3.177,66	3.965,37	3.144,55	3.428,16
Нето извоз	(GWh)	6.910,80	5.997,70	5.767,57	6.788,40	5.213,15
Укупна испоручена ел. енергија	(GWh)	12.558,65	12.209,80	12.605,66	12.865,10	13.366,40
Укупна потрошња ел. енергије	(GWh)	12.558,65	12.209,80	12.605,66	12.865,10	13.366,40
Губици преноса	(GWh)	343,10	304,46	359,37	333,30	341,52
Губици преноса	(%)	1,81 %	1,72 %	2,01 %	1,75 %	1,90 %
Губици дистрибуције	(GWh)	1.105,19	1.017,84	1.035,10	1.024,76	1.005,92
Губици дистрибуције	(%)	11,55 %	10,74 %	10,51 %	10,26 %	9,88 %
Потрошња електрана и пумпање	(GWh)	22,00	14,12	27,86	75,13	283,96
Укупна потрошња крајњих купаца	(GWh)	11.088,35	10.873,37	11.183,34	11.431,90	11.735,00
	<i>Нерезиденцијални купци</i>	6.464,07	6.267,91	6.456,85	6.698,88	6.978,87
	<i>Домаћинства</i>	4.624,28	4.605,46	4.726,49	4.733,02	4.756,13
Максимално оптерећење система	(MW)	2.074,00	2.207,00	2.105,00	2.098,00	2.189,00
Укупна инсталисана снага електрана	(MW)	3.978,86	3.988,58	4.009,14	4.351,88	4.384,77
Термоелектране на угљ		1.856,23	1.856,23	1.856,23	2.156,23	2.156,23
Укупно хидроелектране		2.120,18	2.127,56	2.150,44	2.180,24	2.207,47
	<i>мале хидроелектране</i>	72,18	78,96	95,54	96,74	124,00
	<i>пумпне хидроелектране</i>	420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Остали обновљиви извори укупно		2,45	4,79	9,46	15,41	18,06
	<i>вјетроелектране</i>	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
	<i>соларне електране</i>	0,00	0,00	8,17	14,12	16,52
	<i>електране на биомасу</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25
	<i>електране на биогаз</i>	0,00	0,00	0,99	0,99	0,99
Преносна мрежа (км)		6309,94	6309,94	6332,66	6320,94	6371,11
	<i>380 kV</i>	864,73	864,73	864,73	864,73	864,73
	<i>220 kV</i>	1.524,80	1.524,80	1.524,80	1.520,38	1.520,38
	<i>110 kV</i>	3.920,41	3.920,41	3.943,13	3.935,83	3.986,00
Број интерконектора		36	36	37	37	37
Инсталисана снага трафостаница	(MVA)	12.368,50	12.368,50	12.856,50	12.758,50	13.022,00
Купци електричне енергије		1.492.214	1.505.015	1.517.161	1.531.501	1.541.968
	<i>Нерезиденцијални купци</i>	122.662	122.641	124.327	126.303	127.553
	<i>Домаћинства</i>	1.369.552	1.382.374	1.392.834	1.405.198	1.414.415
Квалификовани купци		122.662	122.641	1.517.161	1.531.501	1.541.968
Купци који су промијенили снабдјевача		1	2	2	58	56
Испоручена енергија	(GWh)	884,94	755,93	861,86	321,77	1.859,97
Удио у укупној потрошњи крајњих купаца	(%)	7,98 %	6,95 %	7,71 %	2,81 %	15,85 %
Купци за које цијене нису регулисане		16	16	9.139	10.133	10.521
Испоручена енергија	(GWh)	2.631,30	2.410,20	4.705,94	4.908,68	5.148,53
Удио у укупној потрошњи крајњих купаца	(%)	23,73 %	22,17 %	42,08 %	42,94 %	43,87 %

ПРИЛОГ Е: *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis, односно правни оквир Енергетске заједнице (ЕнЗ) у свом средишту има директиве и уредбе из Трећег енергетског пакета ЕУ које предвиђају заједничке прописе за интерна тржишта електричне енергије и природног гаса и регулишу прекограничну трговину. Почетни сет прописа ЕнЗ из 2005. године у више наврата инован је новим директивама и уредбама и допуњаван прописима у областима сигурности снабдијевања, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности, инфраструктуре, обавезних нафтних резерви и статистике, те транспарентности, односно обавеза објаве података на тржиштима енергије.

Acquis Енергетске заједнице прати развој правног оквира ЕУ и данас обухваћа њену кључну енергетску легислативу у подручјима електричне енергије, гаса, сигурности снабдијевања, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих извора, енергетске ефикасности, нафте, статистике и инфраструктуре. Генерални рокови за транспозицију у национално законодавство и примјену уредби и директива ЕУ наводе се у заградама.

Acquis о електричној енергији

- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 543/2013 од 14. јуна 2013. о достави и објави података на тржиштима ел. енергије и о измјени Прилога I Уредбе (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета (рок: 24. децембар 2015),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 838/2010/ЕУ од 23. септембра 2010. о утврђивању смјерница које се односе на механизам накнаде између оператора преносних система и заједнички регулаторни приступ наплати преноса (рок: 1. јануар 2014.),
- Директива 2009/72/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије и стављању ван снаге Директиве 2003/54/ЕЗ (рок: 1. јануар 2015, осим за члан 9(1) гдје је рок: 1. јуни 2016, члан 9(4): 1. јуни 2017. и члан 11: 1. јануар 2017),
- Уредба (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежи за прекограничну размјену ел. енергије и стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1228/2003 (рок: 1. јануар 2015).

Acquis о гасу

- Директива 2009/73/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса и стављању ван снаге Директиве 2003/55/ЕЗ (рок: 1. јануар 2015, осим за члан 9(1): 1. јуни 2016, члан 9(4): 1. јуни 2017. и члан 11: 1. јануар 2017),
- Уредба (ЕЗ) бр. 715/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса и стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1775/2005 (рок: 1. јануар 2015).

Acquis о сигурности снабдијевања

- Директива 2005/89/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. о мјерама заштите сигурности снабдијевања електричном енергијом и улагања у инфраструктуру (рок: 31. децембар 2009),
- Директива Савјета 2004/67/ЕЗ од 26. априла 2004. о мјерама заштите сигурности снабдијевања природним гасом (рок: 31. децембар 2009).

Acquis о заштити животне средине

- Директива (ЕУ) 2016/802 Европског парламента и Савјета од 11. маја 2016. о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима (рок: 30. јуни 2018),
- Спроведбена одлука Комисије (ЕУ) 2015/253 од 16. фебруара 2015. о утврђивању правила узорковања и извјештавања у складу с Директивом Савјета 1999/32/ЕЗ за садржај сумпора у бродским горивима (рок: 30. јуни 2018),
- Директива 2011/92/ЕУ Европског парламента и Савјета од 13. децембра 2011. о процјени учинака одређених јавних и приватних пројеката на животну средину, измијењена Директивом 2014/52/ЕУ (рок: 1. јануар 2019),
- Директива 2010/75/ЕУ Европског парламента и Савјета од 24. нов. 2010. о индустријским емисијама (интегрисано спречавање и контрола загађења) – само Поглавље III, Анекс V и члан 72(3)-(4) (рок: 1. јан. 2018),
- Директива 2004/35/ЕУ Европског парламента и Савјета од 21. априла 2004. о одговорности за животну средину у погледу спречавања и отклањања штете у животној средини, измијењена Директивом 2006/21/ЕЗ, Директивом 2009/31/ЕЗ и Директивом 2013/30/ЕУ (рок: 1. јануар 2021),
- Директива 2001/80/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. о ограничењу емисија одређених загађивача ваздуха из великих уређаја за ложење (рок: 31. децембар 2017),
- Директива 2001/42/ЕУ Европског парламента и Савјета од 27. јуна 2001. о процјени учинака одређених планова и програма на животну средину (рок: 31. март 2018),
- Члан 4(2) Директиве Савјета 79/409/ЕЕЗ од 2. априла 1979. о заштити птица (рок: 1. јули 2006).

Acquis о заштити животне средине се примјењује у оној мјери у којој има утицаја на мрежну енергију. У складу са чланом 13. Уговора, Уговорне стране потврђују важност Протокола из Кјота и настојаће да му приступе.

Наставак на сљедећој страници ⇨

⇒ *Наставак са претходне странице*

Acquis о конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81, 82. и 87. Уговора о оснивању Европске заједнице следеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање државне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштоваће се одредбе Уговора о оснивању Европске заједнице, посебно члана 86. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна права.

Acquis о обновљивим изворима

- Директива 2009/28/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 23. априла 2009. о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора те о измјени и каснијем стављању ван снаге директива 2001/77/ЕЗ и 2003/30/ЕЗ (рок: 1. јануар 2014).

Национални циљеви за удио енергије из обновљивих извора у коначној бруто потрошњи 2020. за Уговорне стране Енергетске заједнице одређени су одлуком Министарског савјета 18. окт. 2012. године (2012/04/ МС-ЕпС).

Acquis о енергетској ефикасности

- Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2012. о енергетској ефикасности, измјени директива 2009/125/ЕЗ и 2010/30/ЕУ и стављању ван снаге директива 2004/8/ЕЗ и 2006/32/ЕЗ (рок: 15. октобар 2017),
- Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. о енергетској ефикасности зграда (рок: 30. септембар 2012),
- Директива 2010/30/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. о означавању потрошње енергије и осталих ресурса производа везаних с енергијом уз помоћ ознака и стандардизованих информација о производу (рок: 31. децембар 2011),
- Директива 2006/32/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 5. априла 2006. о енергетској ефикасности у крајњој потрошњи и енергетским услугама те о стављању ван снаге Директиве Савјета 93/76/ЕЕЗ (рок: 31. децембар 2011).

Acquis о нафти

- Директива Савјета 2009/119/ЕЗ од 14. септембра 2009. о обавези држава чланица да одржавају минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата (рок: 1. јануар 2023).

Acquis о статистици

- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 431/2014 од 24. априла 2014. о измјени Уредбе (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета о енергетској статистици с обзиром на спроведбу годишњих статистика о потрошњи енергије у домаћинствима (рок: 31. децембар 2016),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 147/2013 од 13. фебруара 2013. о измјени Уредбе (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета о енергетској статистици с обзиром на спроведбу ажурирања мјесечне и годишње енергетске статистике (рок: 31. децембар 2013),
- Директива 2008/92/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. о поступку Заједнице за побољшање транспарентности цијена гаса и електричне енергије које се зарачунавају индустријским крајњим корисницима (рок: 31. децембар 2013),
- Уредба (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. о енергетској статистици (рок: 31. децембар 2013).

Acquis о инфраструктури

- Уредба (ЕУ) бр. 347/2013 Европског парламента и Савјета од 17. априла 2013. о смјерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру те стављању ван снаге Одлуке бр. 1364/2006/ЕЗ и измјени уредби (ЕЗ) бр. 713/2009, (ЕЗ) бр. 714/2009 и (ЕЗ) бр. 715/2009 (рок: 31. децембар 2016).

Приликом дефинисања *acquis*-а, Министарски савјет врши одређена прилагођавања прописа Европске уније институционалном оквиру Енергетске заједнице, водећи рачуна и о временским ограничењима у регији. Министарски савјет је усвојио и неколико независних мјера које се односе на рјешавање спорова, успоставу тзв. '8. регије' у циљу олакшавања прекограничне трговине електричном енергијом, те мјере за координацију сигурности снабдијевања.

Напомена: Текстови прописа ЕУ који се наводе у овом прилогу су доступни у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.дерк.ба).

31. децембар 2017. године

Случај ECS-1/10

Случај ECS-1/10, покренут Отвореним писмом 21. септембра 2010. године, односи се на државну помоћ. Мада је 3. фебруара 2012. године донесен *Закон о систему државне помоћи у БиХ* и крајем исте године успостављен Савјет за државну помоћ БиХ, према ставу Секретаријата Енергетске заједнице, изостала је практична примјена Закона. Секретаријат прати његову примјену и најављује да ће поступак за рјешавање спора бити окончан када овај Савјет почне доносити одлуке у енергетском сектору, у складу са прописима о државној помоћи.

Случај ECS-8/11

Случај ECS-8/11, покренут Отвореним писмом 7. октобра 2011. године, односи се на неиспуњавање обавеза Босне и Херцеговине у доношењу одговарајуће легислативе у сектору природног гаса. Узимајући у обзир одговор Савјета министара БиХ на отворено писмо, Секретаријат је упутио Образложено мишљење 24. јануара 2013. године, и након новог одговора поднио предмет Министарском савјету Енергетске заједнице на одлучивање путем Образложеног захтјева 21. маја 2013. године. Министарски савјет је 23. септембра 2014. године нагласио дуготрајност озбиљних пропуста БиХ и задужио Секретаријат да помогне припрему потребне легислативе. Секретаријат је 21. октобра 2014. године доставио *Нацрт закона о транспорту природног гаса, регулатору и интерном тржишту у БиХ*, усаглашен са Трећим енергетским пакетом ЕУ. Како БиХ није законски уредила ову област, Министарски савјет је први пут у својој историји 16. октобра 2015. године донио мјере против БиХ као Уговорне стране. *Споразум о отклањању озбиљног и дуготрајног прекршаја Уговора о успостави Енергетске заједнице у гасном сектору* потписан је 13. октобра 2016. године, а дан касније Министарски савјет је донио одлуку према којој су раније донесене мјере суспендоване. Истеком договореног рока за доношење државног закона, у складу са потписаним Споразумом и њиме дефинисаним Акционим планом, 1. априла 2017. године поново су ступиле на снагу мјере против БиХ које су важиле до 14. децембра 2017. године, када је Министарски савјет Енергетске заједнице изразио жаљење што БиХ није постигла довољан напредак у примјени својих обавеза.

Случај ECS-2/13

Случај ECS-2/13, покренут Отвореним писмом 11. фебруара 2013. године, односи се на изостанак транспозиције и спровођења обавеза о смањењу емисије сумпордиоксида (CO₂) при сагоријевању тешких лаживих уља и течних нафтних горива. Узимајући у обзир чињенично стање, Секретаријат је 21. децембра 2015. године Босни и Херцеговини упутио Образложено мишљење, а 13. маја 2016. године Образложени захтјев. Након одговора БиХ од 31. аугуста 2016. године, Министарски савјет Енергетске заједнице је 14. октобра 2016. године донио Одлуку којом је констатовано непоштовање Уговора о успостави Енергетске заједнице због непримјене чл. 3(1) и 4(1) Директиве 1999/32/ЕЗ сходно члану 16. Уговора, уз позив да БиХ без даљњег одлагања спроведе дефинисане обавезе.

Случај ECS-1/14

Случај ECS-1/14, покренут Отвореним писмом 3. марта 2014. године, односи се на неиспуњавање обавеза које БиХ има у транспозицији и примјени Директиве 2006/32/ЕЗ о енергетској ефикасности у крајњој потрошњи и енергетским услугама. Рок за транспозицију и примјену ове директиве истекао је крајем 2011. године. Секретаријат је 15. марта 2017. године упутио Образложено мишљење и позвао БиХ да у року од два мјесеца отклони евидентиране недостатке. Предмет је поднесен Министарском савјету Енергетске заједнице на одлучивање путем Образложеног захтјева 19. маја 2017. године. Секретаријат сматра да донесеним ентитетским законима одређене одредбе Директиве нису транспоноване и наглашава да Брчко Дистрикт БиХ није усвојио законодавство о енергетској ефикасности. Савјет министара БиХ је 4. децембра 2017. године усвојио *Акциони план за енергетску ефикасност у БиХ за период 2016–2018. године*.

Случај ECS-1/15

Секретаријат је 28. јула 2017. послао отворено писмо у Босни и Херцеговини у предмету ECS-1/15. Секретаријат прелиминарно сматра да поступак процјене утицаја на животну средину за планирану термоелектрану Угљевик 3 није спроведен у складу са *acquis*-ем Енергетске заједнице. Конкретно, став је Секретаријата да поступак издавања дозвола није у потпуности обухватио све утицаје пројекта, укључујући и потенцијалне прекограничне ефекте, како то захтијева Директива 2011/92/ЕУ. Надаље, Секретаријат сматра да одредбе о учешћу јавности нису у потпуности поштоване.

Случај ECS-6/16

Случај ECS-6/16 покренут је Образложеним захтјевом 13. маја 2016. године, односи се на изостанак транспозиције Трећег енергетског пакета ЕУ (Директива 2009/72/ЕЗ, Директива 2009/73/ЕЗ, Уредба (ЕЗ) бр. 714/2009 и Уредба (ЕЗ) бр. 715/2009) и необавјештавање Секретаријата о мјерама транспозиције. Случај се води по убрзаној процедури за нетранспоновање правне тековине према чл. 11(3) измијењеног Правилника о рјешавању спорова. Министарски савјет је 14. октобра 2016. године донио Одлуку којом је БиХ позвана да у сарадњи са Секретаријатом предузме све одговарајуће мјере у отклањању кршења у транспозицији Трећег енергетског пакета и обезбједи поштовање правног оквира Енергетске заједнице до децембра 2016. године. У свом *Извјештају о спровођењу acquis-a према Уговору о успостави Енергетске заједнице*, који је 14. децембра 2017. године Министарски савјет примио на знање, Секретаријат констатује да евидентирана кршења нису отклоњена.

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи у оквиру интернет презентације на адреси www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 035 302070, телефакс 035 302077, e-mail info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица Ђорђа Михајловића 4/II.
